

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1973 | ΑΡ. 13-14

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Η ΚΑΛΟΥΜΕΝΗ Β' ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ
«ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ»

ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ

Ἐπιτραπήτω μοι ἐνταῦθα νὰ παραθέσω τὴν διαμειφθεῖσαν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ σεβαστοῦ καὶ καλοῦ-κάγαθοῦ φίλου, ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας Διευθυντοῦ τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Περιοδικοῦ «Πανταίνου», Δρος Θεοδ. Δ. Μοσχονᾶ, πρὸς πληρεστέραν διαφώτισιν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Κώδικος. Καίτοι αἱ πληροφορίες δὲν διαφωτίζουν τὰ τῆς προελεύσεως τοῦ Κώδικος, ἐν τούτοις σημεῖά τινα καὶ τῆς πρὸς με Ἐπιστολῆς του καὶ ἐκ τῆς συναποσταλείσης μοι μελέτης αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: Byzantine Alexandria and its Relations with the Bible, by Dr. Th. D. Moschos (Analecta No 20 Fasc. 1), Alexandria 1971 (ἀνατύπου σ. 114-124), δύνανται νὰ παράσχουν στοιχεῖά τινα, ὥστε νὰ δυνηθῇ τις ν' ἀντλήσῃ σημεῖα ἐνδιαφέροντα τὴν ἱστορίαν τοῦ περιφήμου τούτου Κώδικος, ἰδίᾳ τὰ ὅσα ἐμπεριέχονται ἐν σ. 119-121 τοῦ ἀνωτέρω ἀνατύπου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπαντητικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ γεραροῦ ἐπιστήμονος καὶ ἀρχιεροῦ Θεοδ. Μοσχονᾶ δὲν εἶναι ἄνευ ἐνδιαφέροντος διὰ τὸν μέλλοντα ν' ἀσχοληθῇ λεπτομερέστερον περὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Κώδικος τούτου. Ἴδου ἐν πρώτοις ἡ ἡμετέρα Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κ. Μοσχονᾶ:

Ἀγαπητέ μοι κ. Μοσχονᾶ,

Σᾶς εὐχομαι καὶ πάλιν εὐτυχῆς, ὑγιεινὸν καὶ εἰρηνικὸν τὸ Νέον Ἔτος. Κύριος σκοπὸς τῆς ἐπιστολῆς μου εἶναι νὰ ὑποβάλω

εις ὑμᾶς μίαν θερμὴν παράκλησιν. Ὑμεῖς ὡς παλαιὸς ἀρχαιοφύλαξ καὶ ἐξαιρετος γνώστης τῆς ὅλης ἱστορίας τῆς περιφήμου Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας, εἶσθε ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος δύνασθε νὰ μοι παράσχητε τὴν ζητουμένην πληροφορίαν περὶ τοῦ περιφήμου Ἀλεξανδρινοῦ Κώδικος. Τὸν Κώδικα τοῦτον, ὡς γνωστόν, ἐδωρήσατο ὁ Κύριλλος Λούκαρις εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Κάρολον τὸν Α' τῷ 1628. Φυλάσσεται νῦν ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ. Τὰ Λεξικά ἀναφέρουν ἀπλῶς, ὅτι ἐφυλάσσετο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1098 ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Βιβλιοθήκῃ Ἀλεξανδρείας, ἀλλὰ δὲν μᾶς λέγουν πόθεν ἢ προέλευσίς του.

Προσωπικῶς κάμνω μίαν ὑπόθεσιν, στηριζομένην πάντως εἰς τὸν ἱστορικὸν Εὐσέβιον, τὸν Ἱερώνυμον καὶ τὸν Ἰσίδωρον τὸν ἐκ Σεβίλλης († 636), ὅτι δηλαδή ὁ τε Ἀλεξανδρινὸς Κώδιξ καὶ ὁ ἀρχαιότερός του Σιναΐτικὸς Κώδιξ προέρχονται ἐξ ἀντιγραφῆς ἀρχετύπων Κωδίκων, οἵτινες ἀνήκον εἰς τὴν προσωπικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ περιφήμου Ὁριγένους, ὅστις καὶ μετέφερε τούτους, μετὰ τὴν φυγὴν του ἐξ Ἀλεξανδρείας τῷ 232, εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης, ὅπου ἐναπέθεσε τούτους εἰς τὴν νεοῖδρωθεῖσαν Βιβλιοθήκην, τῇ βοήθειᾳ καὶ τοῦ Παμφίλου, ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ πάλιν ἰδρωθείσῃ Σχολῇ τῆς Καισαρείας, τῇ οὕτω ὀρθῶς κληθείσῃ Νεο-Ἀλεξανδρινῇ Σχολῇ.

Παρακαλῶ λοιπὸν θερμῶς — καὶ μὲ συγχωρεῖτε διὰ τὴν ὀχληοῖν — νὰ μὲ πληροφορήσητε:

α) Πότε ἀπετέθη ὁ Κώδιξ εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Βιβλιοθήκην Ἀλεξανδρείας.

β) Ἀπὸ ποῖον μετεφέρθη.

γ) Ὑπὸ τίνος προσώπου ἢ Ἰδρύματος καὶ

δ) Ποῖαι ἄλλαι τυχὸν παραδόσεις ὑπάρχοντες περὶ τῆς προελεύσεως καὶ τῶν κτητόρων τοῦ Κώδικος.

Περὶ τὸν νὰ εἶπω, ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἀναμείνω ἐν εὐγνωμοσύνῃ πολλῇ τὴν ἀπάντησίν σας εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐρωτήματά μου καὶ γενικῶς εἰς πᾶν ὅ,τι ἄλλο γνωρίζετε ἐκ παραδόσεως — προφορικῆς ἢ γραπτῆς — περὶ τοῦ Κώδικος.

Εὐχαριστῶν, Διατελῶ

Μετ' ἐξαιρέτου ὑπολήψεως καὶ πολλῆς ἀγάπης

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

Ἴδου νῦν καὶ ἡ πρὸς με ληφθεῖσα ἀπάντησις:

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας

11 Φεβρουαρίου 1973

Τῷ Ἐλλογιμωτάτῳ καὶ φιλότῳ μοι Καθηγητῇ τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου Κυρίου Κωνσταντίνῳ Μπόνῃ, Διευθυντῇ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Περιοδικῶν («Ἐκκλησία»), «Θεολογία», Ἐκπροσώπῳ ἐν Ἀθήναις τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀν. Σπουδῶν τῆς Πατρ. Βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας, ἐν Κυρίῳ χαίρειν!

Φίλτατέ μοι κ. Καθηγητά,

Χαρὰν οὖ τὴν τυχοῦσαν ἔσχον λαβὼν τὰ τίμια γράμματα τῆς Ὑμ. Ἐλλογιμότητος καὶ σπεύδω, ἵνα ἀπαντήσω αὐτῇ κατὰ δύναμιν.

Ὡς διαλαμβάνει αὐτόγραφος ἐπιστολὴ λατινιστὶ Κυρίλλου Λουκάρεως, προτασσομένη τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Κώδικος, ἐναποκειμένου ἐν Λονδίῳ, ὁ Κώδιξ ἐγράφη ὑπὸ εὐγενοῦς τινος γυναικὸς Αἰγυπτίας, ὀνόματι Θέκλας ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Ἀ' Οἰκουμ. Συνόδου. Ἡ ἐπιστολὴ κατ' ἐμέ, φαίνεται ὑποπτος, διότι ἀλλαχοῦ τοῦ Κώδικος σημειοῦται ὅτι ἀπὸ τοῦ 1098 ὁ Κώδιξ εὑρίσκεται «*Donum datum cubiculo Patriarcalis anno 814 Martyrum*», προστίθεται δὲ διὰ μολυβδίδος «284:1098».

Πάντως, παρήγορον τὸ γεγονός, ὅτι μετὰ τὴν Ἀραβικὴν κατάκτησιν τοῦ 642 καὶ τὸ μυστήριο τῆς Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης, ὑπῆρχον ἀκόμη Ἑλληνικὰ Χειρόγραφα, ἕως οὗ ὁ Λούκαρις, κακῶς πράξας, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τῷ 1620, προβιβασθεὶς εἰς τὸν Οἰκουμ. Θρόνον, τὸν Κώδικα, εἰπὼν, φαίνεται, ὡς ἀργότερον ὁ Λουδοβίκος ὁ ΙΔ', «πράττω τοῦτο Πατριαρχικῶ δικαιώματι»!

Ἡ ἀφαίρεσις τοῦ Κώδικος δὲν ἀπέφερε τύχην οὔτε εἰς τὸν δωρητὴν, οὔτε εἰς τὸν ἀποδεξάμενον τὴν δωρεάν. Ἀμφότεροι κακῶς ἀπέθανον! Εἰς μελέτην μου περὶ τῆς συμβολῆς τῆς Βυζαντινῆς Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν Γραφῶν (Μετάφρασις τῶν Ο' καὶ Ἀλεξανδρινὸς Κώδιξ) τῷ 1971 (ἀνάπτυον τῆς δ-ποιίας ἐγκλειῶ) ἠθέλησα νὰ δικαιολογήσω τὸν Λούκαριν καὶ νὰ εἰσηγηθῶ ὅτι ἴσως οὗτος δὲν ἐδώρησε τὸν Κώδικα, ἀλλὰ ἀπέστειλεν αὐτὸν πρὸς φύλαξιν εἰς Ἀγγλίαν. Ἀλλ' ἔλαβον

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Αἱ ἐνοριακαὶ βιβλιοθήκαι καὶ οἱ νέοι.

Ἡ σύστασις δανειστικῆς βιβλιοθήκης εἰς τὴν ἐνορίαν — ὅπως ἔγραψε καὶ ἄλλοτε «ὁ Ἐφημέριος» — εἶναι ἀπὸ τὰ κύρια αἰτήματα τῆς ποιμαντικῆς δεοντολογίας. Συντελεῖ εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν. Ἰδιαίτεραν ἀξίαν ὅμως ἔχουν αἱ βιβλιοθήκαι αὐταὶ διὰ τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς νέους τῆς ἐνορίας. Πρὸ παντὸς τώρα κατὰ τὸ θέρος τὸ καλὸν βιβλίον εἶναι πολύτιμος σὺντροφός των εἰς τὰς διακοπὰς. Ἡ παιδικὴ φιλολογία ἔχει ἀναπτυσθῆ ἱκανοποιητικῶς εἰς τὴν χώραν μας. Ὑπάρχουν πλῆθος ἐκδόσεις καλαίσθητοι καὶ ἑλκυστικαί, μὲ περιεχόμενον ἀγνὸν καὶ φρονηματιστικόν. Ὅθεν ἐπιβάλλεται ὁ ἐμπλουτισμὸς τῶν ἐνοριακῶν βιβλιοθηκῶν μὲ τοιαῦτα κατάλληλα διὰ τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν βιβλία, ἢ ἀνάγνωσις τῶν ὁποίων τὴν προφυλάσσει ἀπὸ τοὺς ἠθικοὺς κινδύνους καὶ τὴν ὀδηγεῖ εἰς τὰς τρίβους τῆς θείας Χάριτος.

Φύσις καὶ Ἀποκάλυψις.

Ἡ Φύσις, τὴν ὁποίαν χαιρόμεθα ἰδίως τώρα κατὰ τὸ θέρος, μᾶς κηρύττει καὶ αὐτὴ μὲ τὴν ἰδικήν της γλῶσσαν τὸν Θεόν. Αἱ καλλοναὶ καὶ τὰ θαυμάσιά της ὑψώνουν τὸ πνεῦμά μας πρὸς τὸν Ποιητὴν της, τοῦ ὁποίου τὴν σοφίαν καὶ ἀγαθότητα διηγούνται. Κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, «τὰ ἀόρατα αὐτοῦ (ἦτοι τοῦ Θεοῦ) ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἢ τε αἰτιδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης» (Ρωμ. α' 20). Τὸ κήρυγμα λοιπὸν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς παραθερίζοντας πρέπει νὰ ἔχη καὶ αὐτὸν τὸν εἰδικὸν στόχον. Νὰ στρέφῃ τὴν προσοχὴν των πρὸς τὴν

πιστήρια περὶ τῆς δωρεᾶς, τὰ ὁποῖα δημοσιεύω εἰς τὰ ἐφετερινὰ Ἀνάλεκτα.

Ταῦτα καὶ εὐχαριστῶν ἅπαξ ἔτι, διότι ἐπεκοινωνήσα μεθ' ὑμῶν,

Διατελῶ, φίλτατέ μοι κ. Καθηγητά, ὀλοπρόθυμος
Θ. Δ. Μοσχονᾶς.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ὡραιότητα τῆς κτίσεως — τόσον φωτεινῆς καὶ ἡμέρου εἰς τὴν
χώραν μας — διὰ τὴν ἀνάγκη τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν εἰς τὴν σφαί-
ραν τῆς πίστεως, ἐπισχυομένης μὲ αὐτὴν τὴν ἐνατέρισιν παραλλή-
λως πρὸς τὸν λόγον τοῦ κηρύγματος.

Αἱ ὑπαίθριοι Θ. Λειτουργίαι.

Ἡ τέλεισις Θ. Λειτουργιῶν καὶ ἄλλων Ἀκολουθιῶν πρὸς
χάριν τῶν παραθεριστῶν εἶναι μία ὡραία ἰδέα, τὴν ὁποίαν, καλῶς
ποιούντες, ἐφαρμόζουσιν ἀρετοὶ ἐφημέριοι χωρίων τῆς πατρίδος
μας. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία ἔρχεται ἢ ἰδίᾳ πρὸς τὰ τέκνα της, διὰ τὴν
τονώσῃ τὴν πίστιν των καὶ τὴν ἀγάπην. Πρόκειται περὶ ἑνὸς
ἰδιαιτέρου κεφαλαίου τῆς Ποιμαντικῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ Τουρισμοῦ,
τὸ ὁποῖον ἀξίζει τὴν συγκεντρώσῃ τὴν σκέψιν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον
τῶν ποιμένων μας. Ἡ ὑπαίθριος Θ. Λατρεία ἔχει μίαν ἰδικὴν της
χάριν καὶ ἀποδίδει σωτηρίους καρποὺς εἰς τὰς ψυχὰς.

Ἡ πρὸ τῶν Ναῶν ἐπαίτεια.

Τὸ φαινόμενον δὲν εἶναι σπάνιον. Πρόκειται διὰ τοὺς πρὸ
τῶν Ναῶν ἱσταμένους, συνήθως κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῆς Κυ-
ριακῆς, ἐπαίτας. Τινὲς τούτων εἶναι «ἐπαγγελματίαι» τοῦ εἶδους,
ἄλλοι δὲ ὄντως ἀξιολύπητοι πένητες. Οἱ καλοὶ ποιμένες δὲν πρέ-
πει τὴν ἀδιαφοροῦν διὰ τὸ φαινόμενον αὐτό, τὸ ὁποῖον, ὅπως καὶ ἂν
ἔχουν τὰ πράγματα, δὲν τιμᾷ τὴν ἐνορίαν. Ὅφειλον τὴν τοὺς πλη-
σιάζουσιν καὶ τὴν ἐξακριβώσουσιν τὰ ἀφορῶντα εἰς ἕκαστον τῶν προσ-
ώπων τούτων, φροντίζοντες διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀποκατά-
στασιν τῶν ἱκανῶν πρὸς ἐργασίαν καὶ διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν ἀνα-
ξιοπαθούτων, διὰ τὴν ἀπαλλάξουσιν κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον
τρόπον ἀπὸ τῆς ἰδιότητος τοῦ ἐπαίτου. Ἀπὸ πάσης ἀπόψεως λοι-
πόν, θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἢ διὰ τῆς ἐνεργοῦ φροντίδος τῶν ποιμέ-
νων ἐξάλειψις τοῦ φαινομένου τούτου.

Μὲ κοσμίαν περιβολήν.

Εἶναι καθ' ὅλα ἐπαιτητὴ ἢ πρόνοια, ἣτις λαμβάνεται εἰς
ὄρισμένους ἐνοριακοὺς Ναοὺς, τὴν ἔχον τὴν τοποθετηθῆ παρὰ τὴν εἰς-
οδὸν των ἐδανάγνωστοι ἐπιγραφαί, διὰ τῶν ὁποίων συνιστᾶται
εἰς τοὺς πιστοὺς ἢ ἀρμόζουσα διὰ τὴν παραμονὴν εἰς τὸν ἱερὸν
χώρον κοσμίᾳ περιβολῇ. Ἰδίως τώρα τὸ θέρος, δὲν εἶναι ὀλίγοι
ἄνθρωποι ἐκ τῶν ἐκκλησιαζομένων δὲν ἔχον τὴν συναίσθησιν τῆς ὑπο-
χρεώσεώς των ταύτης. Οἱ πλείονες τούτων διαπράττουν αὐτὴν

Ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τοῦ ἔτους τοῦ Μ. Ἀθανασίου

ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ*

Ε'

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος δὲν διεκρίθη μόνον διὰ τοὺς ἀγῶνάς του ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ τὸ λαμπρὸν συγγραφικὸν του ἔργον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καθ' ὄλην ἱεραποστολικήν, ποιμαντικὴν καὶ διακονικὴν του δρᾶσιν.

Τὸ ἱεραποστολικὸν ἐνδιαφέρον πρὸς χάριν τῶν «ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένων» ἦτο ζωηρότατον. Ὁ Ἀθανά-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 332 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

τὴν ἀσέβειαν ὄχι ἀπὸ συνειδητῆν ἀφοβίαν ἔναντι τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀπλῆς ἐπιπολαιότητος. Ἀξίζει λοιπὸν ἡ ἔγκαιρος νοηθεσία των δι' αὐτῆς τῆς τόσον χρησίμου προειδοποιήσεως, ἡ ὁποία ἀπευθύνεται εἰς τὴν καλὴν των διάθεσιν καὶ φέρει πάντοτε ἀποτελέσματα, ὡς ἡ πείρα μαρτυρεῖ. Ἄς σπεύσων ἄρα νὰ μιμηθῶν τὸ μέτρον τοῦτο καὶ ὅσαι ἐνορίαι ἕως τώρα τὸ παραλείπων.

Πατὴρ ὄλων.

Κίνητρα κοσμικὰ καὶ ἐλόφρονα δὲν παύουν νὰ χωρίζουν τοὺς ἀνθρώπους. Οὕτω προκαλοῦνται καὶ διατηροῦνται αἱ διχόνοιαι, τὰ μίσση, αἱ ψυχρότητες. Ἀλλὰ τὸν ποιμένα, πατέρα πάντων τῶν πιστῶν, δὲν πρέπει νὰ τὸν ἐπηρεάζουν καὶ νὰ τὸν παρασύρουν ὅλα αὐτά. Ἀποστολή του δὲν εἶναι νὰ φατριάζῃ καὶ νὰ διαιρῇ, ἀλλὰ νὰ συμφιλιώῃ καὶ νὰ ἐνώνῃ τὰ πνευματικὰ του τέκνα. Ὁ κοινωνικός του βίος λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ δίδῃ λαβὰς εἰς τὴν ἐντύπωσιν ὅτι προσωποληπτεῖ. Οὕτω θὰ διατηρῇ τὸ πατρικὸν κῦρος του εἰς ὅλας τὰς ψυχὰς καὶ τὴν ἄνεσιν νὰ τὰς ὀδηγῇ εἰς τὴν ἐν Χριστῷ εἰρήνην καὶ ἀγάπην. Τοῦτο ἰσχύει ἰδίως διὰ τὰς μικρὰς κοινοῦνίας, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἐργάζονται οἱ ἐφημέριοι τῶν χωρίων.

σιος, θέλων νὰ προσελκύσῃ εἰδωλολάτρας εἰς τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν, κατέβαλε μεγίστας προσπάθειας, διὰ νὰ γίνουιν Χριστιανοὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἀβησσυνίας³⁸.

Ὁ μέγας πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας εἰργάσθη σημαντικῶς καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς. Τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἐχορήγει τὸν ἄρτον τοῦ θεοῦ λόγου εἰς τὰ πλήθη, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀχόρταστα, διὰ νὰ ἀκούσουιν τὸ ζωντανὸν καὶ λαϊκὸν κήρυγμά του. Περιώδευεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν του, στηρίζων καὶ διεγείρων τοὺς πάντας εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ καθοδηγῶν πρὸς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς. Καθῆρει πάντα ἐπίσκοπον, ὁ ὁποῖος προσέκλινεν εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρειανισμοῦ καὶ τὸν ἀντικαθίστα δι' ἄλλου ἐστερεωμένου εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν³⁹. Ὃταν ὁ μοναχὸς Δρακόντιος ἐκρύπτετο εἰς τὴν ἔρημον, ἀρνούμενος νὰ δεχθῆ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου προσφερθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐπισκοπὴν, τότε ὁ μέγας Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἔγραψε πρὸς τὸν Δρακόντιον ἐπιστολὴν, ἐν τῇ ὁποίᾳ πρὸς τοῖς ἄλλοις λέγονται χαρακτηριστικῶς τὰ ἑξῆς: «Πρέπει νὰ γνωρίζῃς καὶ νὰ μὴ ἀμφιβάλλῃς, ὅτι πρὶν μὲν ἐκλεγῆς ἐπίσκοπος ἕξις καὶ ἀνήκες εἰς τὸν ἑαυτὸν σου· ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως, καθ' ἣν ἐξελέγης, ζῆς καὶ ἀνήκες εἰς τὸ ποίμνιόν σου. Καὶ πρὸ τοῦ μὲν νὰ λάβῃς τὴν χάριν τῆς ἐπισκοπῆς οὐδεὶς σε ἐγνωρίζεν· ἀφ' ὅτου δὲ ἔλαβες αὐτήν, οἱ λαοὶ περιμένουν ἀπὸ σε νὰ φέρῃς εἰς αὐτοὺς τροφήν, τὴν ἐκ τῶν Γραφῶν διδασκαλίαν. Ὃταν λοιπὸν οἱ περιμένοντες πεινοῦν καὶ ἀποθνήσκουιν ἐκ τῆς πείνης, σὺ δὲ μόνον τὸν ἑαυτὸν σου τρέφεις, καὶ ἔλθῃ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἡμεῖς παρασταθῶμεν ἐνώπιόν Του, ποίαν ἀπολογίαν θὰ εἶχες, ὅταν ὁ Κύριος θὰ ἔβλεπε τὰ πρόβατά του νὰ ἀποθνήσκουιν ἐκ τῆς πείνης; Παρακαλῶ, λυπήσου τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἡμᾶς· τὸν ἑαυτὸν σου μὲν, ἵνα μὴ κινδυνεύσῃς, ἡμᾶς δὲ ἵνα μὴ λυπηθῶμεν... Ἐὰν δὲ ἐφοβήθῃς τὴν δυσκολίαν τῶν καιρῶν καὶ ἔπραξας τοῦτο ἐπειδὴ κατεπτοήθῃς, δὲν εἶναι ἀνδρικὸν τὸ φρόνημά σου. Διότι ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξῃς εἰς τοὺς τοιοῦτους καιροὺς τὸν κατὰ Χριστὸν ζῆλον καὶ νὰ λέγῃς τοὺς λόγους τοῦ μακαρίου Παύλου «ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν» καὶ μάλιστα, ὅτι «οὐ πρέπει τῷ καιρῷ δουλεῦειν, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ».

Ὑπὸ τοιοῦτου πνεύματος διεπόμενος ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἔδιδεν ὁ ἴδιος τὸ παράδειγμα τοῦ ἀκαταπονήτως κηρύττειν. Ἔτι

38. Δ. Μ π α λ ά ν ο υ, Πατρολογία, σελ. 234.

39. Περιοδικὸν «Ζωή», ἔτος 1927, σελ. 295 ἔτος 1928, σελ. 79.

πλέον ἐφρόντιζε τὰ μέγιστα διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς λατρευτικῆς εὐσεβείας καὶ τὴν ἀνάπτυξιν θαλερᾶς λειτουργικῆς ζωῆς, προσκαλῶν τὸν λαὸν συχνάκις εἰς ἑσπερινὰς συνάξεις καὶ πανυχίδας, ὡς καὶ εἰς νηστείαν.

Ἦτο τόσον ἀνακαινιστικὴ ἡ ἐπίδρασις τοῦ λόγου καὶ τοῦ παραδείγματος τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ὥστε πανταχοῦ, ὀπόθεν διήρχετο, ἐγένετο πνευματικὸς συναγερμὸς. Χαρακτηριστικὴ ὑπῆρξε ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Μ. Ἀθανασίου εἰς τὰς ἀριστοκρατικὰς οἰκογενεῖας τῆς Ρώμης, ὅταν εὐρίσκετο εἰς αὐτὴν ἐξόριστος. «Αἱ εὐρεῖαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐπαύλεις τῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν ὑπατικῶν μετετρέπησαν εἰς καταφύγια σχεδὸν ὅμοια πρὸς μοναστήρια καὶ εἰς αὐτὰς οἱ ἀπόγονοι τῶν Σκιπιῶνων καὶ τῶν Γράκχων καὶ τῶν Μαρκέλλων καὶ τῶν Καμίλλων διηγῶν ἐν ἀπομονώσει μίαν ζωὴν αὐτοθυσίας καὶ ἀγάπης. Αὐτοί, οἵτινες ἔφερον τὰ μεγάλα αὐτὰ ὀνόματα, προσελάμβανον τὴν ὀνομασίαν τοῦ μοναχοῦ, περιεβάλλοντο τὸ χονδρὸν του ἐνδύμα, ἐπώλιον τὰ ὑπάρχοντά των διὰ νὰ διανεῖμουν ταῦτα εἰς τοὺς πτωχοὺς ἢ νὰ τὰ διαθέσουν εἰς ἄλλους σκοποὺς φιλανθρωπικοῦς, ἐκοιμῶντο κατὰ γῆς, ἐνήστευον καθ' ὅλην τὴν ζωὴν των καὶ ἐτήρουν ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀγάπης κανόνας ἐξ ἴσου αὐστηροὺς πρὸς τοὺς τῶν μοναστηρίων». Ἡ μεταμόρφωσις ἦτο πλέον ἐκδηλὸς εἰς μερικὰς κυρίας τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῆς Ρώμης. «Αἱ γυναῖκες αὐταί, τόσον ὑπερήφανοι ἄλλοτε διὰ τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν των, τόσον ἐπιτηδευμένοι εἰς τοὺς λεπτοὺς τρόπους, αἵτινες, καθὼς λέγει ὁ Ἱερώνυμος, δὲν ἠδύναντο νὰ κάμουν οὐδὲ βῆμα χωρὶς νὰ μεταφέρονται ἐπὶ φορεῶν ὑπὸ τῶν εὐνούχων, καὶ αἱ ὁποῖαι εὕρισκον παρὰ πολὺ βαρεῖαν μίαν μεταξωτὴν ἐσθῆτα καὶ ἔφευγον τὴν παραμικρὰν ἀκτίνα τοῦ ἡλίου ὡς πυρκαϊάν, παρουσιάζονται ἤδη ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ ἔργα τὰ πλέον ἀηδῆ καὶ σκληρά. Ὅταν ἄνθρωπὸς τις πληρωθῇ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἴδου ποῖα θαυμάσια πραγματοποιεῖ! Μεταβάλλει τὸν κόσμον καὶ μεταμορφώνει τὴν κοινωνίαν. Ἡ φωνὴ του ἀνιστᾷ τὰ μεγάλα αὐτὰ πτώματα, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσον δύσκολον νὰ κινήσῃ τις, ὅταν ἡ πνοὴ τῆς ζωῆς τὰ ἐγκατέλιπε, καὶ ἅτινα καλοῦνται λαοί»⁴⁰.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τάξεων τῶν μοναχῶν τῆς Αἰγύπτου, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχε πολλὰς ἐπαφὰς καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους συχνάκις προσέφευγε. Χαρακτηριστικὴ ὑπῆρξεν ἡ στάσις τοῦ Μ. Ἀντωνίου πρὸς

40. Ἐνθ' ἀνωτ., ἔτος 1928, σελ. 359.

υπεράσπισιν τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἐναντίον τῶν συκοφαντῶν του. Ὁ μέγας ἐρημίτης δὲν ἐδίστασε νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Ὡσαύτως, ὡς ἤδη ὑπεδηλώσαμεν ἀνωτέρω, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ γνησίου μοναχικοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν Δύσιν.

Ἐπειτα δέον νὰ ἐξάρωμεν τὴν συμβολὴν τοῦ Μ. Ἀθανασίου εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν θεολογικῶν σπουδῶν καὶ γραμμάτων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὥρισεν ὡς μέγαν συνεχιστὴν τοῦ ἔργου τοῦ Πανταίνου καὶ τοῦ Ὠριγένους τὸν Δίδυμον τὸν τυφλόν, τὸν ὁποῖον κατέστησε «Προϊστάμενον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ ἱεροῦ διδασκαλείου τῶν ἱερῶν μαθημάτων»⁴¹. Ἡ ἐκλογή καὶ τοποθέτησις ἦτο λίαν ἐπιτυχής, διότι ἐν τῷ τυφλῷ Διδύμῳ, ὁ ὁποῖος ἦτο σφοδρὸς πολέμιος τοῦ Ἀρειανισμοῦ, «παντοδαπὴ σοφία ὄκει, ποιηταὶ τε καὶ ρήτορες, ἀστρονομία τε καὶ γεωμετρία καὶ ἀριθμοὶ καὶ δόξαι φιλοσόφων· πάντων δὲ νῶ μόνῳ καὶ ἀκοῇ εἶδησιν ἐκτίησατο»⁴².

Τέλος, πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, παρὰ τὰς περιπετείας καὶ τὰς ἐξορίας, διεκρίθη διὰ τὴν διακονικὴν δρᾶσιν, ἣτις ἀποβλέπει εἰς τὴν περίθαλψιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ πρόσωπον τῶν πασχόντων ἀδελφῶν Του. Ἡ ζῶσα πίστις τοῦ μεγάλου Πατριάρχου ἔλαμψε καὶ κατέστη ἐνεργός, μετουσιωθεῖσα εἰς ἔργα ἀγάπης καὶ εὐσπλαγγνίας πρὸς χάριν τοῦ ποιμνίου του. Ὡς τονίζει ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνός, ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἦτο «προστασία τῶν δεομένων, παράκλησις τῶν ἐν συμφοραῖς, τῆς πολιᾶς βακτηρία, τῆς πενίας ποριστής, τῶν χηρῶν προστάτης, πατὴρ τῶν ὀρφανῶν, ἱατρὸς τῶν νοσοῦντων, πρὸς δὲ φιλόξενος καὶ φιλόπτωχος»⁴³.

* * *

Ἐκ τῶν λεχθέντων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν περὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Μ. Ἀθανασίου, περὶ τοῦ ὁποῖου ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εἶπε χαρακτηριστικῶς: «Ἀθανάσιον ἐπαινῶν, ἀρετὴν ἐπαινέσομαι· ταῦτόν γάρ ἐκεῖνόν τε εἰπεῖν καὶ ἀρετὴν ἐπαινέσαι»· κατώρθωσε δὲ τοῦτο, διότι ἐχρᾶτο «βίῳ μὲν ὀδηγῶ θεωρίας, θεωρίᾳ δὲ σφραγίδι βίου»⁴⁴. Ὁ γάλλος συγγραφεὺς Α.

41. Σωζομένου Ἐ. Ἰ. 3,15 ἐν Δ. Μ π α λ ά ν ο υ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 274.

42. Ἐνθ' ἀνωτ.

43. Migne Ἐ.Π. τόμ. 35, στ. 1093.

44. Δ. Μ π α λ ά ν ο υ, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 253.

ΜΟΝΙΜΟΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Δ'. ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΩΝ
ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΘΕΪΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑΣ *

ζ) Ὁ Λαὸς πρέπει νὰ τύχη προσοχῆς.

Τονίζεται εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν, ὅτι ἔχομεν ἓνα λαὸν ἐξαιρέτον, καλοπροαίρετον, ἀφωσιωμένον εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων του. Ὅντως, εἷς ὑπολογίσιμος ὄγκος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ παραμένει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον προσηλωμένος εἰς τὰς παραδόσεις.

Ἀλλὰ διαπιστοῦται παραλλήλως, ὅτι ὁ ὄγκος αὐτὸς ἡμέρα τῇ ἡμέρα μειοῦται καὶ προστίθεται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν θρησκευτικῶς ἀδιαφόρων.

Κατὰ τὸ παρελθὸν κατηγορήθη ἡ Ἐκκλησία, ὡς προσκειμένη δῆθεν εἰς τὴν πλευρὰν τῆς πλουτοκρατίας καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἐν γέ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 266 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

Jacquin εἶπε δι' αὐτὸν τὰ ἐξῆς: «Ὡς στρατιώτης, τοῦ ὁποίου τὸ θάρρος παραμένει ἀμείωτον καὶ ὅταν τοῦ λείψουν ἀκόμη αἱ δυνάμεις, τοιουτοτρόπως ἐμφανίζεται ὁ Ἀθανάσιος ἀπέναντι τοῦ Ἀρειανισμοῦ· δὲν παύει τὸν ἀγῶνα παρὰ μὲ τὸν θάνατον. Κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν ὥραν, μαζὶ μὲ τὰς ἰαχὰς τῆς μάχης ἀνεμιγνύοντο ἤδη οἱ παιᾶνες τοῦ θριάμβου καὶ ἡ ἐπιδοκίμασία τοῦ ποιμνίου τὸν εἰσήγε θριαμβευτικῶς εἰς τὴν δόξαν. Ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἐκθειάζουσα τὰ κατορθώματά του, τὸν ἐτοποθέτησε πλησίον εἰς τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς Εὐαγγελιστὰς καὶ τοὺς Μάρτυρας, εἰς τὴν φάλαγγα τῶν Ἁγίων, καὶ οἱ πιστοὶ τοῦ ἀπέδιδον τιμὰς, τὰς ὁποίας ἀνεγνώρισαν καὶ καθιέρωσαν αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ μέχρι σήμερον»⁴⁵.

(Τέλος)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

45. A. M. Jacquin, Portaits chrétiens, L' église primitive, Paris 1924, σελ. 187, Δ. Μπαλάνοῦ, Μεγάλαι μορφαὶ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, σελ. 63-64. Τοῦ αὐτοῦ, Πατρολογία, σελ. 253.

νει και ὡς παραθεωρήσασα τὰς λαϊκὰς μάζας. Ἡ Ἐκκλησία, ὅμως, πρέπει νὰ προσέξῃ περισσότερο τὸν λαόν, διότι και τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου εὐρίσκει πάντοτε προθυμότερους ἀκροατὰς μετὰ τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος πλημμυρίζει τοὺς ναοὺς, τὰς πλατείας και τοὺς γραφικοὺς δρόμους τῶν χωρίων τῆς Ἑλληνικῆς ὑπαίθρου. Ἄς στραφῇ, λοιπόν, ἡ Ἐκκλησία πρὸς αὐτὸν τὸν περιούσιον λαόν τοῦ Θεοῦ.

η) Σταθμοὶ Ῥαδιοφωνίας και Τηλεόρα-
σεως.

Τεράστια μέσα διατίθενται εἰς τὰς ἡμέρας μας διὰ τὴν πάσης φύσεως μετάδοσιν γνώσεων, πληροφοριῶν, διαφημίσεων, προβολῶν, διδασκαλίας και ἐπηρεασμοῦ τοῦ κόσμου. Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία σχεδὸν στερεῖται ὅλων αὐτῶν τῶν λεγομένων ὀπτικοακουστικῶν μέσων και εἶναι ἀπομονωμένη τελείως ἀπὸ αὐτά.

Παραθέτομεν μερικὰς σκέψεις και προτάσεις, διὰ νὰ κλείσωμεν τὸ ὅλον θέμα.

1) Χρειαζόμεθα Ῥαδιοφωνικὸν σταθμὸν ἰσχυρᾶς ἐντάσεως, ὥστε νὰ καλύπτῃ ὄχι μόνον τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας τὰς ἀνάγκας, ἀλλὰ και τὸν ἐπέκεινα χώρον, μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς γῆς, εἰ δυνατόν. Νὰ διαθέτῃ πλούσιον πρόγραμμα ἡμερησίων ἐκπομπῶν, ποὺ νὰ καλύπτῃ ὅλας τὰς τάξεις και κατηγορίας ἀκροατῶν, νὰ διευθύνηται δὲ ὑπὸ εἰδικῶς ἐκπαιδευθέντων ἀτόμων, ὥστε νὰ εἶναι ἀρτίως ὀργανωμένος σταθμὸς. Ὅλοι ἀντιλαμβανόμεθα ποῖαν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν θὰ εἶχεν ἐν τοιοῦτον πρόγραμμα ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τοῦ λαοῦ μας.

2) Διαθέτομεν σήμερον ἐν σπουδαῖον ὀπτικοακουστικὸν μέσον, τὴν τηλεόρασιν. Ἐσκέφθημεν, ἄραγε, αὐτὴ ἡ νέα εφεύρεσις πόσον ἐπιδρᾷ ἐπὶ μικρῶν και μεγάλων, ἐπὶ ἀπαιδευτῶν και πεπαιδευμένων; Τὸ γεγονός, ὅτι οἱ λαϊκοὶ συνοικισμοί, πτωχῶν και βιοπαλαιστῶν οἰκογενειῶν τοποθετοῦν τὰς κεραίας λήψεως ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν των, μαρτυρεῖ περιτράνω τὴν δίψαν τοῦ κόσμου νὰ ἴδῃ, νὰ ἀκούσῃ, νὰ διδαχθῇ, νὰ ψυχαγωγηθῇ. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία διαθέτει τεράστια ἡθικὰ μέσα και πόρους ἀκόμη ἀξιολόγους, ἀλλὰ θὰ εὐρεθοῦν και εὐσεβῆ τέκνα της, τὰ ὁποῖα θὰ βοηθήσουν και ἀπὸ τὴν ἄποψιν αὐτὴν νὰ ἀνταποκριθῇ ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν προσπάθειάν της.

3) Εἰς ἄλλος τομεὺς μεταδόσεως γνώσεων και ἐπηρεασμοῦ τοῦ ἀτόμου εἶναι ἡ λεγομένη τετάρτη ἐξουσία, ὁ Τύπος. Ἡ Ἐκ-

κλησία μας ἐστερεῖτο καὶ στερεῖται ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. Πρὸ πενταετίας, ἐγένετο σκέψις νὰ ἐκδώσῃ ἡ Ἐκκλησία ἐβδομαδιαῖον εἰδησεογραφικὸν ὄργανον, διὰ νὰ προβάλλῃ τὸ ἔργον της καὶ νὰ πληροφορῇ ὑπευθύνως τὸν λαὸν διὰ τὰ κατ' αὐτήν. Ἡ Συνοδικὴ ἐκείνη ἐπιτροπὴ, ἥς μέλος ἦτο καὶ ὁ ὀμιλῶν, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκκινήσῃ.

Ἐχομεν ἀνάγκην ἡμερησίας χριστιανικῆς ἢ ἐκκλησιαστικῆς ἐφημερίδος, ἂν θέλωμεν νὰ διατηρῶμεν τὴν ἐπαφὴν μας μὲ τὸ εὐρὺ κοινόν, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ πολιτικοῦ τύπου πληροφορεῖται, μὲ τὸ σταγονόμετρον, τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐχομεν καὶ τὸν περιοδικὸν τύπον: τὸν ἐβδομαδιαῖον, τὸν δεκαπενθήμερον καὶ τὸν μηνιαῖον. Μάλιστα ὁ περιοδικὸς τύπος ἀπευθύνεται εἰς διαφόρους τάξεις ἀνθρώπων καὶ εἰδικεύεται, ὥστε νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς ὀρισμένον σκοπόν. Θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἐμμέσως τουλάχιστον ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν της ἓν ἐβδομαδιαῖον ἐντυπον, ὅπως τὰ κυκλοφοροῦντα καὶ καλούμενα περιοδικὰ «ποικίλης ὕλης», τὸ ὁποῖον, χωρὶς νὰ ἔχη σφραγίδα ἐμφανῆ, θὰ ἦτο ἐποικοδομητικόν, ἐπαγωγόν, ἐγκυκλοπαιδικόν, χριστιανικόν καὶ κοινωρικόν. Θὰ πρέπη δὲ νὰ εἶναι τόσον συναρπαστικόν, ὥστε νὰ γίνεται περιζήτητον ἀνάγνωσμα τῆς οἰκογενείας.

4) Πλὴν τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν μεγάλην ἐπιρροὴν διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ κοινοῦ ἔχουν καὶ τὰ βιβλία. Διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ἀθείας καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, εἶναι ἐπιναγκές νὰ ἐκδίδεται σειρὰ κομψῶν τομιδίων τύπου Best Sheller γραμμένων πρωτοτύπως ἢ ἐν μεταφράσει, τὰ ὁποῖα θὰ ἀπευθύνωνται ἐν γένει πρὸς τοὺς νέους, τοὺς πιστοὺς, ὀλιγοπίστους καὶ ἀπίστους.

Λαϊκὰ φυλλάδια μὲ συναρπαστικούς τίτλους καὶ πολλὰ πρόσφορα μέσα δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ ἡ Ἐκκλησία, ἀσκοῦσα τὴν propaganda fidei καὶ διὰ νὰ συγκρατῇ τοὺς ἤδη ἀφωσιωμένους εἰς αὐτὴν καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ πλανηθέντα πρόβατα εἰς τοὺς κόλπους της.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Προσεπάθησα νὰ συμπιέσω τὸ τεράστιον θέμα μὲ τὰς λίαν σοβαρὰς ἐπιπτώσεις του, ἀλλὰ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ εἶπω, ὅτι τὸ θέμα δὲν ἔχει ἐξαντληθῆ. Θὰ ἦτο μεγάλη ἢ ἐν Κυρίῳ χαρὰ τοῦ ὀμιλοῦντος, ἂν ἔρριψε σκέψεις τινάς, ὀλίγας ἀκτῖνας φωτός, ἂν κάπως ἠδυνήθη νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς προσδοκίας τοῦ παρόντος Συνεδρίου.

Ἡ ἀναθέρμανσις τῆς εὐσεβείας τοῦ Λαοῦ μας, ἡ μείωσις τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, ἀκόμη καὶ ἡ ἀφόπλισις τῶν σκεπτικιστῶν, τῶν ἀθειζόντων μεγάλως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ νὰ ἐμπνεύσωμεν σεβασμὸν καὶ ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸ πλήρωμα ὡς ἰ. Κλήρος καὶ ὡς ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Ἕλληγν δὲν εἶναι ἄθρησκος καὶ οὔτε δύναται νὰ εἶναι ἄθεος, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ ὠθῶμεν τὰς ψυχὰς ἀθελήτως, ἐξ ἀδρανείας, ἢ ἀπροσεξίας. Θὰ μᾶς ἔλεγεν ὁ Θεῖος Παῦλος: «οὔτω δὲ ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνετε» (Α΄ Κορ. γ', 12).

Ἡ Ἐκκλησία θὰ καταβάλλῃ ἐνδελεχῆ προσπάθειαν, ὥστε νὰ εἴπῃ πάντοτε τὸν λόγον τῆς ἐπὶ τῶν συγχρόνων προβλημάτων, ἀτινα θὰ ἀνακύπτουν, συνεχῶς «ἔτοιμοι δὲ αἰεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος» (Α΄ Πέτρ. γ', 15). Θὰ πείσωμεν τοὺς ἀμφιβάλλοντας ὅτι «θρησκεία εἶναι μία συνεχῆς προτροπή», ἓνα «ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας».

Θὰ βοηθήσωμεν τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐπανέρῃ τὴν «χαμένην» ψυχὴν του, νὰ συναντηθῇ μὲ τὸν Χριστὸν, νὰ ἐπιστρέψῃ «ὀπίσω εἰς τὸν Θεόν», διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ ἄγχος του. «Ἡ ψυχὴ καὶ ὁ Χριστὸς σᾶς χρειάζονται», ἔλεγεν ὁ Ἐθναπόστολος ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Αὐτὴν τὴν τόσον ἀπλῆν ἀλήθειαν πρέπει νὰ εὐρωμεν συγχρόνους τρόπους νὰ τὴν μεταφυτεύσωμεν εἰς τὰς καρδίας τῶν διψόντων ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς μας.

Ζητεῖ πίστιν ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀπιστίᾳ του. Αἱ ψυχαὶ εἶναι παγιδευμέναι ἀπὸ τὴν διασταύρωσιν τῶν ρευμάτων, ἀπὸ τὴν ἀπογύμνωσιν του ἀπὸ ἰδανικά.

Ἡ ζωηρὰ ἀντίθεσις καὶ ἡ διαφορὰ μεταξύ τῆς τεχνικῆς προόδου καὶ τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ δημιουργεῖ μέγα χάσμα, τὸ ὁποῖον καλεῖται νὰ γεφυρώσῃ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, διότι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι ἀνθρώπινον κατασκευάσμα, ἀλλὰ ἔργον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, καὶ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ Ἐκεῖνος, «μένει εἰς τὸν αἰῶνα».

† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ*

ζ) Τὰ ἰδιωτικὰ μοναστήρια.

Μὲ Διάταγμα τῆς 26 Ἀπριλίου 1834 προεβλέφθη ἡ διάλυσις καὶ τῶν μικρῶν ἰδιωτικῶν μοναστηρίων. Γι' αὐτὰ ὑπῆρξε κάποια σχετικὴ ἐλαστικότης. Δηλ. γιὰ ὅσα οἱ ἰδιοκτῆται τῶν κατῳρθωσαν νὰ παρουσιάσουν τίτλους κυριότητος, αὐτὰ παρέμειναν, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ κτήματά των. Ἀντιθέτως ὅλα τὰ ἄλλα κτήματα περιήλθον στὸ Ἐκκλ. Ταμεῖον. Ἀπηγορεύθη τοῦ λοιποῦ κάθε ἀφιέρωσις οἰουδήποτε πράγματος εἰς τὰ μοναστήρια αὐτά. Ἐὰν δὲ κανένα ἀπ' αὐτὰ εἶχε κάποτε τεθῆ εἰς δημοσίαν χρῆσιν, ἔστω καὶ γιὰ μιὰ μόνον φορὰ, ἔθεωρεῖτο ὡς δημοσίον. Τέλος τὸ διάταγμα ὠρίζετο ὅτι τὰ μοναστήρια αὐτά, ὅσα μένουν, θὰ ὀνομάζωνται ἡσυχαστήρια καὶ θὰ προορίζωνται διὰ μόνον τὸν ἰδιοκτῆτην των.

Ἔτσι μὲ τὶς διατάξεις αὐτὲς κατεδικάζοντο καὶ τὰ ἡσυχαστήρια εἰς μαρasmus, ἀφοῦ ἀπηγορεύετο ἡ ἐντὸς αὐτῶν ἀνάπτυξις μοναστικῶν ἀδελφοτήτων καὶ ἡ πρὸς αὐτὰ οἰαδήποτε ἀφιέρωσις. Παντελὴς δηλ. ἐξαφάνισις κάθε εἶδους μοναχικῆς ζωῆς ἀπὸ προσώπου Ἑλλάδος. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ μεθοδικότητα, σύστημα καὶ ἀποφασιστικότητα. Πότε μὲ τὸν γρήγορο καὶ πότε μὲ τὸν ἀργὸ θάνατο. Μὲ ἓνα πάντοτε ἀντικειμενικὸ στόχο· τὴν ἐξάλειψιν τῆς μοναστικῆς περαδόσεως στὴν ὀρθόδοξο Ἑλλάδα. Καὶ βέβαια ὁ στόχος αὐτὸς ἀνταποκρίνεται πλήρως στὶς προθέσεις τῆς Πολιτείας. Ἡ Ἐκκλησία ἔπαιξε τὸν ρόλο θεραπευτῆς στὴν ὑπόθεσιν αὐτή, καὶ προσέφερε στὴν Πολιτεία ὅπλα, ποὺ τῆς ἦταν ἀπαραίτητα γιὰ νὰ προχωρήσῃ στὴν πραγμάτωσιν τῶν σχεδίων τῆς.

η) Ἐνδεικτικὲς καταχρήσεις.

Ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐφηρμόσθησαν τὰ Διατάγματα αὐτὰ ὅλα εἶναι καὶ αὐτὸς ἐνδεικτικὸς τῶν ἀληθινῶν προθέσεων τῆς Πολιτείας. Οἱ ἀρμόδιοι ἐντεταλμένοι ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους (Νομάρχαι, Ἐπαρχοὶ καὶ Ἐφοροὶ) ἔσπευσαν νὰ δημεύσουν ἀμέσως τὰ κινητὰ πράγματα τῶν μοναστηρίων, προφανῶς γιὰ νὰ μὴ προφθάσουν οἱ μοναχοὶ νὰ κρύβουν τίποτε. Ἀλλὰ μολαταῦτα «ὅλα τὰ εἶδη τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης καὶ τῆς δολιότητος

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 337 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

εἰσεχώρησαν καὶ εἰς τοὺς μοναχοὺς καὶ εἰς τοὺς πωλοῦντας καὶ εἰς τοὺς ἀγοράζοντας»⁴⁴. Καὶ τότε παρετηρήθη μιὰ ἄνευ προηγουμένου βιασύνη εἰς τὸ νὰ ἀρπάσῃ ὁ καθείς ὅ,τι εὔρισκε πρόχειρο. Πραγματικὴ λεηλασία τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων καὶ ἀπὸ τοὺς Νομάρχες καὶ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς. Λυπηρὰ κατάστασις. «Ἀνεφέρθησαν γνωστοὶ πολῖται ἐναντίον τῆς πράξεως καὶ οἱ πωλοῦντες ἐσυμβούλευον τοὺς ἀγοραστὰς νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς τοὺς ἀναφερομένους, διὰ νὰ μὴ προχωρήσῃ μακρότερα τὸ πρᾶγμα. Καὶ ὁ συμβιβασμὸς ἐγένετο ἐπὶ δόσει 500 δραχμῶν ἐνὸς ἀγοραστοῦ πρὸς τοὺς ἀναφερομένους. ὥστε ἀντὶ νὰ ὠφελήθῃ τὸ κοινὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον, ὠφελήθησαν τὰ μερικὰ ταμεῖα πολλὰ»⁴⁵. Καὶ αὐτὰ μὲν συνέβησαν μὲ τὰ κινητὰ ἀντικείμενα τῶν μοναστηρίων ποὺ δὲν ἦσαν ἀφιερωμένα στὴν θ. λατρεία. Ὅσο γι' αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἢ λεηλασία ἔφθασε τὰ ὄρια τῆς ἱερωσύλης, γιὰ νὰ ἐπαληθεύεται ἐκεῖνο τὸ σοφὸν ποὺ εἶπε καὶ ἔγραψεν ὁ Οἰκονόμος ὅτι «ὅταν μιὰ τις οἰαδήποτε ἀνοσιουργία (συνεργεῖα τοῦ πονηροῦ δαίμονος) δημοσίως ἐπιταχθῇ, μυρία καὶ ἄλλα παρανομήματα καὶ πολὺ μιαιώτερα παρακολουθοῦσιν, ὡς ἂν τινες σοβάδες καὶ πάνδημοι νόσοι, βοσκόμενα τὴν ταλαιπωρον πολιτείαν ἐκείνην»⁴⁶. Ἔτσι ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους ἐπέδραμον ἐναντίον τῶν μοναστηρίων, ἐμπαιναν εἰς τοὺς νεοὺς, ἐπήγαιναν κατ' εὐθείαν εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα, ἄρπαζαν τὰ ἱερὰ Δισκοπότηρα, τὰ ἱερὰ ἄμφια «λωποδυτοῦντες καὶ αὐτὰς τὰς ἁγίας Τραπεζὰς τὰς ἐνδυτὰς»⁴⁷. Ἐπειτα ξεκρεμοῦσαν τὶς εἰκόνες τοῦ τέμπλου, τὶς κανδηλές, τὰ ἀφιερῶματα καὶ ὅλα μαζί τὰ ἔκαμαν σωρούς. Ἀκολουθοῦσεν ἡ καταγραφή των καὶ ἡ τοποθέτησις των μέσα εἰς σάκκους. Ἀξίζει νὰ δώσωμε πάλιν ἐδῶ τὸν λόγον εἰς τὸν Οἰκονόμον, ποὺ μὲ πολλὴν ἐνάργειαν μᾶς περιγράφει τὴν ἀσεβῆ τῶν Ἐπαρχῶν τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἄλλων ὑπάλληλων διαγωγὴν γύρω ἀπὸ αὐτὴν τὴν «καταγραφὴν» τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων: «Ὁ τοῖνον κατὰ χώραν Νομάρχης ἢ ὁ Ἐπαρχος λαμβάνων παρὰ τοῦ Νομάρχου τῶν ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἐπαρχίᾳ καταδικασμένων μοναστηρίων τὴν προγραφὴν, ἐπήρχετο κατ' ἕκαστον ἐκτελέσων τὸ διατεταγμένον· συνεπήγετο δὲ καὶ σφριγόντων ὑπηρετῶν ἀκολουθίαν πολλὴν (ἀνθρώπων ἀγροίκων καὶ μηδόλως εἰδότην διαστέλλειν μεταξὺ βεβήλου καὶ ἱεροῦ, ἐν οἷς ἦσαν πολλάκις

44. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 269.

45. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 270. Τελικὰ τὸ Κράτος δὲν ἐκέρδισε ὅσα ὑπελόγησε ἀπὸ τὴν διαχείρισιν τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας. Βλ. Σ. Μαρκεζίνη, ἔνθ' ἄν. Α' σ. 120.

46. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 270.

47. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 270.

καί τινες ἐτερόδοξοι). Καί τὴν ἀναίρεσιν καὶ καταγραφὴν τῶν τοῦ μοναστηρίου πραγμάτων ἐποιεῖτο (καθὼς βεβαιούσι πανταχοῦ οἱ παρατυχόντες αὐτόπται) τοιουτοτρόπως· πρῶτον μὲν εἰσήει κατ' εὐθείαν εἰς τὸν ναόν· τῶν δὲ περὶ αὐτὸν οἱ μὲν τινες εἰσπίπτοντες, ἄλλοθεν ἄλλος, ἀνέδην εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ ἱεροῦ Θυσιαστηρίου, συνήρπαζον ἀπὸ τῆς Προθέσεως καὶ τῆς ἁγίας Τραπεζῆς τὰ τε ζωοδόχα Δισκοπότηρα καὶ τὰ Εὐαγγέλια καὶ τὸ Ἄρτοφόριον· καὶ τᾶλλα τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ κειμήλια συναήρπαζον, οἷον σταυροὺς, περιζώνια, καὶ στολὰς ἱερατικάς, καὶ πάντα τὰ ἐντὸς τοῦ θείου Βήματος, λωποδυτοῦντες καὶ αὐτὰς τὰς ἁγίας Τραπεζὰς τὰς ἐνδυτάς. Οἱ δ' ἐτέρωθεν ἠσχολοῦντο περὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἀπάσας ἀποσπῶντες ἀπὸ τε τῶν ἱερῶν κιγκλίδων (τοῦ τέμπλου) καὶ ὅπου ἦσαν ἀλλαχοῦ, καὶ συστοιβάζοντες ὡς βεβήλους σανίδας ἀλλεπαλλήλους. Καὶ τὰς κρεμαμένας δέ, τὰς, εἴτε ἀργυρᾶς εἴτε καὶ ὀρειχαλκίνας (ἂν ἦσαν) κανδήλας, ἐλάμβανον καθαιροῦντες. Συνήγον δὲ καὶ αὐτὰς τὰς βίβλους τῶν προσευχῶν· καὶ ταῦτα πάντα συμφοροῦντες ἄθρόα συνεσώρευον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, ἢ καὶ τοῦ νάρθηκος. Ἐπειτα πάλιν λαμβάνοντες ἐν καθ' ἑν ἀνεδείκνυον, αἶρωντες εἰς ὕψος, καὶ ὁ Ἐπαρχος ἀποβλέπων κατέγραφεν· αὐτοὶ δὲ πάλιν ἀπέρριπτον ἕκαστον τῶν καταγραφομένων εἰς ἄλλον σωρόν, ὡς ἔτυχεν ἐκτινάσσοντες· καὶ ἦν ἰδεῖν ὧδε μὲν τὸ Ποτήριον τῆς ζωῆς καὶ τὸ Ἄρτοφόριον κυλιόμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐκεῖ δὲ τὸ ἱερὸν Δισκάριον σφενδονιζόμενον καὶ τὸν Ἀστερίσκον, ἀλλαχοῦ δὲ τὴν ἁγίαν Λόγην καὶ τὴν Λαβίδα καὶ τὸ Μυροδόχον σκεῦος, καὶ τὰ ἱερὰ Καλύμματα συρόμενα κατὰ γῆς καὶ καταπατούμενα· εἰ δὲ τι πάντη φαῦλον καὶ ἄτιμον ἐκρίνετο παρ' αὐτοῖς, ὡς ὁ ἁγιώτατος Σπόγγος καὶ ἡ ἱερὰ Μοῦσα, καὶ εἴ τι παλαιὸν Ἀντιμήνσιον καὶ Καλύμματα δὲ καὶ Φελόνια καὶ Ἐπιτραχήλια πεπαλαιωμένα· ταῦτα πάντα λεκτίζοντες οἱ περὶ τὸν Ἐφορον, ὡς ἄχρηστον ρακίον καὶ σαρωμάτων ἐσμόν, ἀπεσκυβάλιζον μακρὰν τῆς σωρείας τῶν καταγραφομένων, σημειοῦντες κατὰ μέρος. Ἐπειτα συναμῶντες καὶ χειροβολοῦντες πάντα συλλήβδην, συνεφόρουσαν ἅπαντα, φύρδην μίγδην εἰς τὰ τυχόντα σακκία καὶ κοφίνια, τάσσοντες καὶ βύοντες ἰσχυρῶς ἐν ὀλίγοις πολλά· προσετίθουν δὲ καὶ τὰ κηρία καὶ τὸ θυμίαμα»⁴⁸. Κι ἄς μὴ νομισθῆ πὼς ὑπερβάλλει ὁ Οἰκονόμος. Τίς πληροφορίας τοῦ αὐτῆς ἔρχονται νὰ ἐπιβεβαιώσουν καὶ ἄλλες πηγές, πού ὁμιλοῦν καὶ αὐτὲς μὲ τὴν ἴδια κατηγορηματικότητα διὰ τὰ ἀσεβῆ συμβάντα⁴⁹. Οἱ καταχρήσεις πού ἔγιναν κατὰ τὴν

48. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 270-271.

49. Πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Γ. Σουρῆ: «Καὶ εἰς τῆς Μεταλήψεως τὴν ἀργυρᾶν φιάλην, μεθ' ὃ κλέπτης ἔφορος μ' ἀναίδειαν μεγάλην» («Κιθάρα» 1835 σ. 132). Βλ. καὶ Κ. Οἰκονόμου, ἐνθ' ἄν. σ. 287.

ἐφαρμογὴν τῶν νόμων εἶναι δηλωτικὴς τοῦ ἐπικρατοῦντος πνεύματος κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, ἑνὸς πνεύματος ἀντιθησκευτικού καὶ ἀντικληρικοῦ πρὸς ἔπνεε μέσα στὶς συνειδήσεις τῶν ἀρχόντων κυρίως τοῦ τόπου, μὲ τὶς ἀναγκαῖες προεκτάσεις στὰ πολιτειακὰ ὄργανα. Ἄλλ' ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ σεμνὸς αὐτὸς φύλακας τῶν ἱερῶν τοῦ Γένους, δὲν συμεριζόταν τὸ καταλυτικὸ τοῦτο πνεῦμα. Ὁ λαὸς ἦταν ἐκεῖνος, πρὸς σύσσωμος ἐξεγέρθη ἐναντίον τῆς ἀσεβείας αὐτῆς καὶ μὲ κάθε μέσον ἔσπευσε νὰ ἀντιδράσῃ. Καὶ ἡ ἀντίδρασις του αὐτὴ ἦταν κυρίως ἡ εὐλαβικὴ του διάθεσις νὰ σπεύσῃ νὰ ἀγοράσῃ αὐτὸς μὲ βαρεῖα πολλὰς φορὲς θυσία τὰ ἅγια πρὸς οἱ Ἐφοροὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν καταγραφὴν ἔβγαλεν στὴ δημοπρασίᾳ, γιὰ νὰ σταματήσῃ ὁ ἐξευτελισμὸς καὶ ἡ χλεύη ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας. «Ἐπειδὴ δὲ ἔφριττον καὶ διεγόγγυζον πολλοὶ τῶν συνελθόντων δειλιάσαντες οἱ ἐπιστατούντες, μετεκόμισαν τὰ λάφυρα ἔξω τῆς πόλης τοῦ φρουρίου, κἀκεῖ ἐξέθησαν στιβάσαντες ὑπὸ τὰς παραπεφυκυίας λεύκας· καὶ ἐκήρυττεν ὁ δημόσιος τῶν τε ἄλλων τὰ τιμήματα, καὶ τῶν ἁγίων εἰκότων. Δέκα δραχμῶν ἐτίμων, φέρ' εἰπεῖν, τὸν Χριστόν, πέντε τὴν Θεοτόκον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Καὶ πολλοὶ τῶν εὐσεβῶν σπεύσαντες μετὰ δακρύων ἠγόρασαν τὰς ἱεράς μορφάς, ἀπελλάττοντες ἀπὸ τῆς δημοσίας ὕβρεως καὶ τῆς περὰ τῶν ἑτεροδόξων χλεύης, πολλῶν παρόντων· ἐκεῖ μετὰ τῶν σκευῶν ἐπωλήθησαν καὶ τὰ μετακομισθέντα ὑποζύγια παρεστηκότα· καὶ αὐταὶ δὲ αἱ βακτηριαὶ τῶν μοναχῶν, ἐκάστη τριῶν ἢ δύο τιμηθεῖσα λεπτῶν»⁵⁰. Καὶ ὁ μὲν λαὸς ἔτσι ἀντέδρασε. Ἄλλ' οἱ ἀρμόδιοι δὲν φαίνεται νὰ συνεκινήθησαν. Αὐτοὶ συνέχισαν τὴν τακτικὴν των. Ἔτσι τὰ ἱερά Δισκοπόθηρα καὶ τὰ ἄλλα ἱερά σκευὴ ἀφοῦ ἐφυλάχθησαν γιὰ λίγο χρόνον σὲ ἀποθήκες, ἔπειτα «ἐπειδὴ δυσφύλακτος ὁ πλοῦτος ὡς ἐπίφθορος, κἂν ἱερὸς ἦ, παρεισέδυσαν ἠρέμα καὶ χεῖρες ἱερόσυλοι· καὶ ὁ μὲν τις ἐσύλησε μικρότερα τινά, οἷον ἀργυρᾶ περιζώνια καὶ στεφάνια τῶν γεγυμνωμένων εἰκότων καὶ ἐκ τῶν ἁγίων λειψάνων περιδέματα, ρίπτων ἐκεῖ που πλησίον τὰ μαρτυρικὰ ὀστά· ὁ δὲ τις καὶ τὴν ἐκτεθεῖσαν θήκην τῶν λειψάνων, καὶ Ποτήριον ἁγίον μετὰ τοῦ Δισκαρίου καὶ τῆς Λαβίδος· ἄλλος δὲ πάλιν ὕφηρεῖτο τὰς μεγάλας ἀργυρᾶς κανδήλας ἀντικαθιστῶν μικράς τινὰς βεβήλους... Καὶ πολλὰ τῶν ἱερῶν σκευῶν σφύρα κοπέντα καὶ χωνευθέντα, μετεποιήθησαν εἰς οἰ-

50. Κ. Οἰκονόμου, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 273. Κατὰ τὴν ἐφημερίδα «Ἀθηνᾶ» τὰ ἱερά σκευὴ ἐπωλοῦντο εἰς τὰς ἀγοράς μὲ διαταγὴν τοῦ Ὑπουργοῦ Κ. Σχινᾶ. Μάλιστα κατὰ τὴν ἐφημερίδα αὐτὴν αἱ καταχρήσεις αὐταὶ ὠδήγησαν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Μάνης (Ἀπρίλιος 1834).

† ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ
ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΗΠΟΥΡΓΟΥ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ

Τὴν 27ην Μαΐου 1973 ἔγιναν εἰς τὰ Καλάβρυτα τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου Εὐσεβίου Κηπουργοῦ († 1955), μιᾶς μεγάλης μορφῆς, ποῦ σφράγισε τὸν τόπο μὲ τὴν εὐεργετικὴν παρουσίαν της, ἀκριβῶς μετὰ τὶς ἀπαίσιες μέρας τῆς τραγικῆς σφαγῆς τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ καὶ τῆς ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς στὴ ζωὴ του ἔδωσε τὴ μαρτυρίαν μὲ τὴν ὠραίαν σύνθεσιν τοῦ κληρικῶν καὶ τοῦ ἐκπαιδευτικῶν. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ἡ προτομὴ του ἔγινε μὲ δαπάνην τῶν μαθητῶν του, ὠρίμων πιά ἀνθρώπων μέσα στὴ κοινωνίαν, ποῦ προσέφεραν εὐγνώμονα στὴ μνήμην του μικρὸ ἀντίδωρον στὸ μεγάλο δῶρον τοῦ «εὖ ζῆν», ποῦ αὐτὸς τοὺς χάρισε.

Ἡ προτομὴ, καμωμένη ἀπὸ πεντελικὸν μάρμαρον, δημιουργημένη τοῦ Τηνίου καλλιτέχνη Στρατῆ Φιλιππότῃ, στήθηκε μπροστὰ στὸ Γυμνάσιον, ἔτσι γιὰ νὰ τὸ ἀγναντεύῃ, γιὰ αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ κύριον ἔργον τῆς ζωῆς του. Μὲ ἐνέργειαι, κόπους καὶ μόχθους, ἐράνους καὶ ἐκκλήσεις, μέσα στὰ ἐρείπια καὶ στὶς στάχτες πύργωσε τὸ πνευματικὸν του ταμποῦρι ὁ ἀγωνιστὴς παπὰ-δάσκαλος ἀειμνήστου Εὐσεβίου Κηπουργός. Ὁ ἴδιος πρωτοστάτησε στὸ κτίσιμον καὶ ἔπλασε μὲ τὰ ἄξια χέρια του τὶς ἀπλαστες ψυχὰς μας. Πόσα τοῦ χρωστᾶμε, ὅλοι ἐμεῖς ποῦ τὸν ἀκούσαμε! Μαθητῆς του σήμερον Μητροπολίτες, κληρικοί, ἐπιστήμονες, κοινωνικοὶ ἐργάται.

Τὰ ἔγραψα αὐτὰ στὸ περιοδικὸν «Ἐφημέριον», γιὰ πιστεῦσαι ὅτι ὁ κληρὸς στὴ μορφὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Εὐσεβίου Κηπουργοῦ μπορεῖ νὰ καυχᾶται. Εἶναι παράδειγμα καὶ πρότυπον. Ψυχὴ δημιουργικὴ, ποῦ διάλεξε στὴ ζωὴν του τὸν πραγματικὸν δρόμον, ποῦ ὀδηγεῖ στὴ δόξαν, τὴ διακονίαν στὴν πιὸ ὁμορφὴν καὶ ἱερὴν τῆς μορφῆς.

Ἀρχιμ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ ΦΕΦΕΣ

Ἡγούμενος Ἱ. Μ. Πεντέλης

κιακά... Καὶ οὕτω τινὲς (ὡς φημίζεται) «καὶ ἔπιον καὶ ἠρίστευσαν» ὡς ὁ δυσσεβῆς Βαλτάσαρ «ἐν τοῖς σκεύεσι τοῦ Θεοῦ»⁵¹.
(Συνεχίζεται) Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

51. Κ. Οἰκονόμου, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 273. Καὶ ὅμως ὅλα αὐτὰ οἱ ΟΒ' καὶ ΟΓ' Ἀποστολικοὶ Κανόνες μὲ βαρὺ ἐπιτίμιον τιμωροῦν καὶ καταδικάζουν. Πρβλ. Ράλλη-Ποτλῆ, Σύνταγμα... τ. Β'. σ. 92-93. Καθὼς καὶ ὁ Γ' τῆς ἐν Κων/πόλει Πρωτοδευτέρως. Ἐνθ' ἀν. σ. 682-686.

“ΓΑΜΟΣ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΖΥΓΙΟΝ,”*

Εἰς τὸ γεγονός τῆς τεκνογονίας συνεργεῖ ὁ Θεὸς καὶ τὸ ζευγος διὰ τὴν δημιουργηθῆναι μία νέα ὑπερξίς, μία εἰκὼν τοῦ Ἁγ. Θεοῦ.

Ἀντιλαμβανόμεθα λοιπόν, ὅποιον πνευματικὸν χαρακτήρα πρέπει νὰ ἔχη ἡ δημιουργικὴ αὐτὴ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλως ὁ ἄνθρωπος ὑποβιβάζεται εἰς τὴν στάθμην τοῦ ἀλόγου ζώου.

Τὸ ἀνθρώπινον ζευγος εἰς τὸν γάμον ἔχει καθήκον νὰ φέρῃ τέκνα εἰς τὴν ζωὴν καὶ νὰ ἐνδιαφέρεται πολὺ διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ σωματικὴν τῶν ἀνάπτυξιν, νὰ τὰ βαπτίζῃ καὶ νὰ τὰ διδάσκῃ, ἰδίως διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος, ὥστε τὰ τέκνα του νὰ ἐμφανίζονται εἰς τὴν κοινωνίαν ὡς παράδειγμα χριστιανικῆς ἀγίας ζωῆς.

Ἡ τάσις μερικῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἀποφεύγουν παντελῶς τὴν τεκνογονίαν, δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ ἀποφυγὴ τῆς ὑπευθυνότητος νὰ καταστοῦν γονεῖς, διὰ τῆς στάσεώς των δὲ ταύτης εὐθυποβιβάζονται, διότι ἐμφανίζουν ἑαυτοὺς ἀνικάνους νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ζωὴν. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀμάρτημα ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ των, ἐναντίον τῆς κοινωνίας καὶ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.

Ἡμεῖς οἱ Ἱερεῖς, ὡς ποιμένες τῆς ἐνορίας μας, πρέπει νὰ διαφωτίζωμεν τὸ ποιμνίον μας, διότι ἔχομεν εὐθύνην μεγάλην εἰς τὸ σημεῖον αὐτό.

Ἐτερον ἐξόχως σημαντικὸν γεγονός εἶναι ὅτι τὰ δύο πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἀποφασίζουν νὰ ἔλθουν εἰς γάμου κοινωνίαν, δέον νὰ προσέρχονται ἐξ ἀπολύτως ἐλευθέρως βουλήσεως εἰς τὸ μυστήριον. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐκτίμησις πρέπει νὰ εἶναι τὸ αἷτιον, καὶ ὄχι οἷοσδήποτε ἄλλος λόγος ὡς λ.χ. βία, οἰκονομικαὶ προσδοκίαι κ.λ.π. ὅπερ θὰ ὀδηγήσῃ τὰ πρόσωπα εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ γάμου μυστήριον.

Εἶναι προφανές, ὅτι θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν περισσότερα εἰς τὴν παρῶσαν εἰσαγωγὴν διὰ τὴν Θεολογικὴν σημασίαν τοῦ γάμου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς μικρᾶς αὐτῆς μελέτης.

Σκοποῦμεν περισσότερον νὰ ἀναπτύξωμεν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ ἱερέως πρὸς τὴν ἐνοριακὴν του οἰκογένειαν, ἢ ὁποῖα κατὰ καιροὺς ἀντιμετωπίζει διαφόρους κρίσεις, αἵτινες

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 341 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

ένιοτε ὀδηγοῦν εἰς τὸ διαζύγιον, εἰς αὐτὴν τὴν φοβερὰν μάστιγα, ἢ ὅποια καταστρέφει τὴν οἰκογένειαν καὶ ἀπειλεῖ καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν κοινωνίαν.

Ἡ ἀγάπη, ἡ στοργὴ καὶ ἡ ποιμαντικὴ συμπαράστασις ἡμῶν τῶν ἱερέων ποιμένων εἰς αὐτὴν τὴν οἰκογένειαν, τὴν ἀπειλουμένην πολλάκις νὰ διαλυθῆ, εἶναι τὸ ἀντικείμενον, μὲ τὸ ὅποιον θὰ ἀσχοληθῶμεν εἰς τὰ ἐπόμενα τρία τμήματα τῆς παρούσης μελέτης, ἢ ὅποια δὲν ἐξαντλεῖ τὸ ὅλον θέμα, ἀλλὰ μόνον βασικά τινα σημεῖα ἐξετάζει, ὡς λ.χ. ποῖα ἡ ποιμαντικὴ φροντίς τοῦ ἱερέως πρό, κατὰ καὶ μετὰ τὴν τοῦ γάμου περίοδον.

Ἡ μεγαλυτέρα ὅμως χαρὰ δι' ἡμᾶς θὰ εἶναι, ἐὰν αὐτὴ ἡ μικρὰ πνευματικὴ προσφορὰ τῆς παρούσης μελέτης γίνῃ ἀφορμὴ καὶ βοηθήσῃ τοὺς ἀγαπητοὺς συμπρεσβυτέρους εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐνθέου καὶ ἐνθέρμου ἐνδιαφέροντος πρὸς ἐκείνην τὴν οἰκογένειαν, τὴν ὅποιαν ὁ Κύριος ἐνεπιστεῦθη εἰς ἡμᾶς τοὺς ποιμένας τῶν λογικῶν προβάτων, ὥστε ὁ ἱερός τοῦ γάμου δεσμός νὰ ἐνισχύηται καὶ προστατεύηται ἢ ἀκεραιότης τῆς οἰκογενείας, τὸ κύτταρον τοῦτο τῆς κοινωνίας, ὅπου κάθε καλὸν καὶ ὠραῖον δημιουργεῖται καὶ ἀναπτύσσεται.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΤΙΝΑ ΜΕΤΡΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΙΝ ΤΟΥ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

1. Ἡ φροντίς τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Γάμου περίοδον.

Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐνταῦθα μὲ τὰ καθήκοντα, τὰ ὅποια ἔχει ὁ γονεὺς ἐναντι τοῦ τέκνου του, διότι τοῦτο δέον, ὅπως γίνῃ συνειδητὸν εἰς τοὺς γονεῖς τῆ εἰσηγήσει τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐν τῷ ἐνοριακῷ ἔργῳ ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ τοῦ ἱερέως, διότι τὸ σοβαρὸν τοῦτο πρόβλημα ἀποτελεῖ θέμα τῆς τρίτης κυρίως παραγράφου τῆς παρούσης εἰσηγήσεως.

Νομίζομεν ὅμως ὅτι ὁ ἱερεὺς θὰ ἔδει νὰ συνειδητοποιήσῃ ὅτι κύριον ἔργον του εἶναι νὰ πλησιάσῃ τὸ παιδί ἀπὸ τὴν μικρὰν σχολικὴν ἡλικίαν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν θὰ ἀρχίσῃ ἡ ἀνάλογος διαφώτισις περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς σημασίας τοῦ γάμου.

Διὰ τῶν Κατηχητικῶν σχολείων, τῶν κατωτέρων εἰσέτι, μὲ ἀναλόγους διηγήσεις προσωπικοτήτων τοῦ παρελθόντος, τῶν ὁποίων ὁ γάμος ὑπῆρξεν ὑποδειγματικὸς καὶ ἀδιατάραχος, ὁ ἱερεὺς θὰ προσπαθήσῃ νὰ δώσῃ ἔμφασιν εἰς τὸν θεσμόν τοῦτον,

ὅστις ἀποτελεῖ κέντρον γαλήνης καὶ εὐτυχίας. Δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ προχωρήσῃ βαθύτερον ὁ ἱερεὺς, ἔργον τοῦ εἶναι νὰ δημιουργήσῃ ἀπλὰς παραστάσεις εἰς τὰ παιδιά, ἢ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπίδρασις θὰ ἔχῃ θετικὰ ἀποτελέσματα βραδύτερον.

Ἐν τούτοις ὁ ἱερεὺς δύναται νὰ ἀναπτύξῃ τὴν δραστηριότητά του ἐν τῇ ἐνορίᾳ ἔτι περισσότερον, ὅτε τὰ παιδιά εὐρίσκονται ἐν τῇ ἡλικίᾳ μεταξὺ τῶν 12-16 ἐτῶν, διότι ἡ ἡλικία αὕτη εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς ψυχολογικῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὸ παιδί.

Ὁ ἱερεὺς θὰ πλησιάσῃ τὸν νέον καὶ τὴν νέαν, θὰ ἐντείνῃ τὴν δραστηριότητά του περισσότερον ὄχι μόνον διὰ τοῦ Κατηχητικοῦ σχολείου, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων τινῶν συγκεντρώσεων καὶ ἐπαφῶν. Ἴνα ἔχῃ ἐπίδρασιν ὁ ἱερεὺς δέον, ὅπως ἀνεπτύξῃ σχέσιν ποιμένος πρὸς ποιμαινόμενον, σχέσιν οἰκογενειακὴν μὲ τοὺς ἐνορίτας.

Ὁ ἱερεὺς θὰ πλησιάσῃ τὸν νέον ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ καὶ τῷ σχολείῳ του, θὰ ἀναπτύξῃ σχέσιν χριστιανικῆς φιλίας καὶ θὰ τὸν καθοδηγήσῃ. Ἐν ταῖς συναντήσεσι ταύταις δύναται κατὰ καιρὸν νὰ γίνεται εἰδικὴ συνομιλία μὲ θέμα τὸν σκοπὸν καὶ τὴν σοβαρότητα τοῦ γάμου ὡς μυστηριακοῦ θεσμοῦ.

Πιστεύομεν ὅτι ἡ οἰκογενειακὴ σχέσις τοῦ ἱερέως μὲ τοὺς νέους, εἰδικώτερον δὲ τοὺς εὐρισκομένους πλέον εἰς ἡλικίαν πρὸ τοῦ γάμου, δύναται τὰ μέγιστα νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν δημιουργίαν προϋποθέσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ βοηθήσουν τὴν αὐριανὴν νέαν οἰκογενεῖαν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἐγγάμου βίου ἐμφανιζομένων προβλημάτων.

Ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν τελευταίαν πρὸ τοῦ γάμου περίοδον τῶν νέων εἶναι ἐπάναγκες, ὅπως ἐπισκέπηται τοὺς γονεῖς τῶν νέων καὶ συμβουλευτικῶς ὑποδεικνύῃ ὅτι προκειμένου περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ προσώπου εἰς τὸν γάμον μὴ ἀσκῶσι καταθλιπτικὴν πίεσιν εἰς τὰ τέκνα των, ἀλλ' ὁ ρόλος αὐτῶν νὰ εἶναι συμβουλευτικός, ὁμοίως δὲ ὅτι τὸ βασικώτερον κριτήριον δι' ἐξεύρεσιν προσώπου διὰ γάμου κοινωνίαν δὲν εἶναι ἡ προῖξ, ἀλλ' ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτήρος, ὅστις θὰ δύναται νὰ συνταυτισθῇ πρὸς τὸ ἕτερον πρόσωπον καὶ νὰ δημιουργήσῃ βάσιν ἰσχυρὰν ἀγάπης εἰλικρινοῦς, ἥτις ἐν τῷ μέλλοντι θὰ καταστῇ ἰσχυρὸν ὄπλον κατὰ τῶν ἐμφανιζομένων ἀντιθέσεων.

Κατὰ τὴν πρὸ τοῦ γάμου ἡλικίαν ὀφείλει ὁ ἱερεὺς νὰ διαφωτίξῃ καὶ νέους καὶ γονεῖς, καὶ ἐν τοῖς σχολείοις καὶ κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν ἰδιωτικαῖς συζητήσεσι καὶ διὰ συχνῶν περὶ γάμου κηρυγμάτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, εἰδικώτερον δὲ ἐπισκεπτόμενος ὁ ἱερεὺς

Ποιμαντικά θέματα

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ

Ἡ συνείδησις, ὡς γνωστόν, εἶναι κεντρικὴ λειτουργία τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ἐάν δὲ ἦτο δυνατὴ μία ἀξιολογικὴ ἐκτίμησις ἀπασῶν τῶν λειτουργιῶν τῆς προσωπικότητος αὐτῆς, ἡ συνείδησις θὰ κατελάμβανεν ἀσφαλῶς μεταξὺ αὐτῶν τὴν πρώτην θέσιν.

Ἄλλ' ἡ συνείδησις δὲν εἶναι βεβαίως μία συγκεκριμένη καὶ αὐτοτελὴ λειτουργία, μία ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῶν λοιπῶν ψυχικῆ καὶ πνευματικῆ δρᾶσις καὶ κίνησις. Ἡ συνείδησις φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν λειτουργιῶν καὶ δυνάμεων τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτόν, ἀναλόγως τοῦ ἀνά πᾶσαν στιγμὴν ἐπιδιωκομένου διὰ τῆς λειτουργίας αὐτῆς σκοποῦ, χαρακτηρίζεται αὕτη ὡς ἠθικὴ, ψυχολογικὴ, ὑπαλληλικὴ, πατριωτικὴ κ. ἄ. συνείδησις. Ἡ συνείδησις δηλαδή, θὰ ἐλέγομεν ἀπλούστερον, εἶναι ἡ συγκεκριμένη ἔκφρασις τῆς προσωπικότητος εἰς τὰ συγκεκριμένα γεγονότα τῆς ζωῆς. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐκφράζεται ἡ προσωπικότης ἀνά πᾶσαν

τοὺς διδασκάλους νὰ δίδωσιν ὁμοῦ εἰς τοὺς νέους εὐκαιρίας, ὥστε νὰ ἐμφανίζεται εἰς αὐτοὺς ἡ μεγίστη σημασία τοῦ γάμου ὡς θεσμοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ.

Δι' ἐντόνων χρωμάτων θὰ τονίζονται τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρει εἰς τὸ μέλλον ἡ ἐπιπολαία καὶ μὴ ὀρθὴ ἀξιολόγησις τῶν πραγμάτων.

Ὁ ἱερεὺς καὶ διὰ τῶν Κατηχητικῶν σχολείων, κυρίως δὲ διὰ τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως θὰ κατευθύνῃ τὸν νέον ἢ τὴν νέαν εἰς ὀρθὴν γραμμὴν χρησιμοποιοῦν ὡς μέσα τὴν εὐγένειαν, τὴν καλωσύνην καὶ ἀνοχήν, διότι ὁ σημερινὸς νέος εἶναι διάφορος ψυχολογικῶς ἐκείνων τοῦ παρελθόντος.

Ἀποδίδομεν ἐπὶ τούτοις μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν προσωπικὴν ἐπαφὴν τοῦ ἱερέως οὐχὶ μόνον μὲ τὴν οἰκογένειαν, ἀλλὰ προσέτι μὲ αὐτὸν τοῦτον τὸν νέον, μετὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἀναπτύξῃ χριστιανικὴν ἀγνὴν φιλίαν, θὰ τὸν πονέσῃ καὶ θὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην του. Μόνον τότε ἡ συμβουλὴ τοῦ ἱερέως γίνεται κατευθυντήριος γραμμὴ εἰς τὸν νέον.

(Συνεχίζεται) Ἄρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ. Θ. Μ. Ph.

στιγμὴν, εἶναι συγχρόνως ἔκφρασις τῆς συνειδήσεως, ὑπὸ τὴν προοπτικὴν πάντοτε τῶν συγκεκριμένων συνθηκῶν, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ὁποίων πραγματοποιεῖται ἡ ἔκφρασις αὐτή. Οὕτως ὁ ποιμὴν εἰς τὸν προσωπικὸν βίον καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐκφράζει, εἴτε τὸ θέλει εἴτε ὄχι, τὸ π ο ι ὶ ν τῆς ποιμαντικῆς του συνειδήσεως.

Ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν λαμβάνει ὁ ποιμὴν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς διακονίας του ἔναντι τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, καθορίζει τὰς διαστάσεις τῆς ποιμαντικῆς του συνειδήσεως, ἡ ὁποία διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἶναι πάντοτε τὸ μέτρον τῆς πνευματικότητος καὶ τῆς ἀξιότητος αὐτοῦ. Ὁ ποιμὴν κρίνεται, ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ κριθῇ, ἀπὸ τὴν καθαρότητα καὶ τὴν δύναμιν τῆς ποιμαντικῆς συνειδήσεως, δηλ. κρίνεται ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς πολὺ ἐσωτερικοῦ στοιχείου τῆς προσωπικότητός του. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὰ πολλὰ καὶ ἐντυπωσιακὰ ἔργα τοῦ ποιμένου, οἱ πολλοὶ του κόποι καὶ μόχθοι, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο ἐξωτερικὸν στοιχεῖον τῆς ποιμαντικῆς του διακονίας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελέσουν τὰ κριτήρια τῆς ἀξίας καὶ ἀθθεντικότητος τῆς διακονίας αὐτῆς.

Εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλίαν τοῦ Κυρίου διαλαμβάνεται συγκλονιστικὴ ἀποκάλυψις τῆς οὐσιώδους προϋποθέσεως τῆς ποιμαντικῆς διακονίας. Ἡ οὐσιώδης αὕτη προϋπόθεσις ἐνδέχεται νὰ ἀπουσιάζῃ ἀκόμη καὶ εἰς ἐξαιρετικῶς ἐντυπωσιακὴν ποιμαντικὴν διακονίαν, ὡς λ.χ. εἰς τὴν προφητείαν καὶ τὸ θαῦμα. Ποιμένες «πολλοὶ ἐροῦσί μοι, λέγει ὁ Κύριος, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προσητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔργων ὑμᾶς ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν» (Ματθ. 7, 22-23). Τὸ ὄντως παράδοξον ἐν προκειμένῳ εἶναι, ὅτι ἄνθρωποι ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, στερούμενοι δηλ. συνειδήσεως, ἐνεργοῦν θαύματα. Λόγῳ δὲ τοῦ παραδόξου τούτου, εὐλόγως διερωτᾶται κανεὶς δὲν ἰσχύει λοιπὸν ἐνταῦθα ὁ ἕτερος λόγος τοῦ Κυρίου· «ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται» (Ματθ. 12, 33). Ὁ καρπὸς δὲν μαρτυρεῖ πάντοτε περὶ τοῦ δένδρου; Ἀναμφιβόλως κατανοεῖ κανεὶς εὐχερῶς ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ἀσυμφωνίας ἢ ἀντιφάσεως μεταξὺ τῶν δύο τούτων λόγων τοῦ Κυρίου, ἐὰν ἐνθυμηθῶ ὅτι ἡ καρποφορία καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἔργον τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, μάλιστα εἰς τοιαύτην ἔκτασιν, ὥστε οὔτε ὁ φυτεῶν ἐστὶ τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων Θεὸς» (Α' Κορ. 3, 7). Ἡ καρποφορία εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελῇ πάντοτε ἀπόδειξιν τῆς γνησίας ποιμαντικῆς συνειδήσεως τοῦ θαυματουργοῦντος ποιμένου.

Ἡ διάκρισις αὐτὴ μεταξὺ τῆς ἐξωτερικῆς ποιμαντικῆς καρποφορίας καὶ τοῦ βάθους τῆς προσωπικότητος τοῦ ποιμένου, δηλ. τῆς συνειδήσεώς του, ἀποτελεῖ ἤδη μίαν πρώτην συνειδητοποίησιν τῆς οὐσιώδους προϋποθέσεως αὐθεντικῆς ποιμαντικῆς διακονίας. Δηλ. ὁ ποιμὴν, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπεθύμει νὰ ἐπιληφθῆ τοῦ ἔργου τῆς αὐτογνωσίας, προκειμένου νὰ προσανατολισθῆ ὀρθῶς ἔναντι τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ποιμαντικῆς του διακονίας, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἔργον τοῦτο ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ ποιοῦ τῆς ποιμαντικῆς του συνειδήσεως. Ὁ ἔλεγχος δὲ αὐτὸς πάλιν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀρχίσῃ διὰ τῆς θέσεως εἰς ἑαυτὸν τοῦ ἐρωτήματος: διατί εἶμαι ποιμὴν; Ἡ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἀσκῶ τὴν ποιμαντικὴν μου διακονίαν; Ἡ θέσις τοῦ ἐρωτήματος τούτου ὀδηγεῖ πράγματι τὸν ποιμένα ἐνώπιον τοῦ κατόπτρου τῆς ποιμαντικῆς του συνειδήσεως. Διότι ἡ ὀφειλομένη ἀπάντησις εἰς αὐτὸ θέτει τὸν ποιμένα ἐνώπιον τῆς προσωπικῆς του εὐθύνης. Κάθε διάλογος δὲ τῆς προσωπικότητος μετὰ τὴν συναίσθησιν τῆς προσωπικῆς εὐθύνης εἶναι διάλογος μετὰ τὴν συνείδησιν αὐτῆς.

Οὕτως ὁ διάλογος τοῦ ποιμένου μετὰ τὴν ποιμαντικὴν του συνείδησιν ἀρχίζει μετὰ μίαν δυναμικὴν ἐνατένισιν πρὸς τὸ βάθος τῆς προσωπικότητός του, τὴν προσωπικὴν του εὐθύνην. Καὶ εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἓνας τοιοῦτος διάλογος εἶναι σήμερον μὴ ζωτικὴ ἀπαιτήσις τοῦ συγχρόνου κόσμου. Ἡ νηπτικὴ προτροπὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι. Διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου» (Ἐφεσ. 5, 15-17), προκαλεῖ σήμερον ἰδιαιτέρως τὴν ποιμαντικὴν συνείδησιν τοῦ ἱερέως. Προτρέπει αὐτὸν νὰ ἐρευνήσῃ «πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖ» ἐν μέσῳ ἐνὸς κόσμου μαστιζομένου ἀπὸ μίαν πολυμορφον καὶ πολυδύναμον κρίσιν. Κυρίως προτρέπει αὐτὸν νὰ κατανοήσῃ ἐν μέσῳ τοῦ γνόφου καὶ τοῦ ζόφου τῆς κρίσεως αὐτῆς: «τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου». Ἡ δυνατότης τῆς κατανοήσεως αὐτῆς εἶναι συγχρόνως προϋπὸθεσις ἀλλὰ καὶ ἔκφρασις ζώσης ἱερατικῆς συνειδήσεως, ἀναζητούσης ἀδιαλείπτως καὶ «ἐμπόνως» «τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ» (Ἐφεσ. 5, 10). Ὁ ἀξιολογικὸς οὗτος χαρακτήρ τῶν ἀναζητήσεων τῆς ποιμαντικῆς συνειδήσεως ἀποκαλύπτει, ἐν τέλει, πλήρως τὰς διαστάσεις τῆς ποιμαντικῆς διακονίας, αἱ ὁποῖαι συμπίπτουν ἀπολύτως μετὰ τὰς διαστάσεις τοῦ Θεοῦ θελήματος, τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐνοριακὰ

ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Εἶναι γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν πατρίδα μας οὐδέποτε ἔπαυσεν ἡ ἐθελοντικὴ προσφορὰ εἰς ἔργα κοινῆς ὠφελείας. Πολλὰ εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν ὀρθοδόξων ἐκείνων ἐλλήνων, οἱ ὅποιοι πιθανῶς νὰ μὴ διέθεσαν περιουσίας, ἐπρωτοστάτησαν ὅμως εἰς τὴν δημιουργίαν διαφόρων ἰδρυμάτων, συλλόγων καὶ ἄλλων κοινωφελῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἠγάλωσαν τὴν ζωὴν των εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης.

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰς τελευταίας δεκαετίαι, πρέπει νὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὰ ἔτη ἐκείνα τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς.

Ἀμέσως μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου τὸ ἔτος 1940 ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσάνθος ἰδρύει τὴν «Ἑπηρεσίαν Προνοίας τῶν Οἰκογενειῶν τῶν Στρατευομένων». Ἐκατοντάδες ἐθελοντῶν εἰργάσθησαν εἰς τὰ πλαίσια τῆς προσπάθειάς αὐτῆς μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πολλαπλῆν ἀνακούφισιν τοῦ δοκιμαζομένου ἐλληνικοῦ λαοῦ.

Ὁ διάδοχος τοῦ Χρυσάνθου εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον, Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός, εἰς τὸν ἐνθρονιστήριον λόγον του τὴν 6 Ἰουλίου 1941 κηρύσσει τὴν κοινωνικὴν ἀλληλεγγύην ὡς ὑπέρτατον καθῆκον ὄλων τῶν Ἑλλήνων.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἰδρύει τὸν «Ἐθνικὸν Ὀργανισμὸν Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης» (Ε.Ο.Χ.Α.). Ὡς σκοπὸς ἐτέθη «ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, δημιουργηθείσης ἀνωμάλου καταστάσεως, ἐξεύρεσις καὶ παροχὴ ἐργασίας, ἡ ἔνδυσις καὶ θέρμανσις τῶν ἀπόρων ὀλοκλήρου τῆς ἐπικρατείας, ἔτι δὲ καὶ ἡ παροχὴ παντὸς εἶδους βοήθειάς εἰς αὐτοὺς» (Ἐθνικὸς Ὀργανισμὸς Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης, Ἀθῆναι 1966, σελ. 13).

Εἰς τὰ πλαίσια τῆς δραστηριότητος αὐτῆς ἐκινητοποιήθησαν ἄνω τῶν 5.000 ἐθελοντῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἕτεροι δὲ εἰς Πειραιᾶ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπῆρχον 157 ἐνοριακὰ παραρτήματα, 37 εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ 54 εἰς τὰς ἐπαρχίας. Ἐφρόντιζον τοὺς ἀπόρους, τοὺς πεινασμένους, τοὺς γυμνοὺς, τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς πρόσφυγας, τοὺς ξένους, τοὺς γέροντας, τὰς οἰκογενείας κ.ἄ. Ἰδιαίτερα μέριμνα ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὰς οἰκογενείας τῶν φυλακισμένων καὶ ὅλως ἰδιαίτερα διὰ τὰς οἰκογενείας τῶν ἐκτελεσθέντων, αἱ ὅποιοι δὲν ἐχρειαζόντο μόνον οἰκονομικὴν, ἀλλὰ κυρίως ἠθικὴν συμπαράστασιν.

Ὁ Ὄργανισμὸς ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα εἰς τὸν τομέα τῆς συμπαραστάσεως τοῦ παιδιοῦ. Τὰ διάφορα ἰδρύματα πρὸς προστασίαν τοῦ παιδιοῦ ἀνῆλθον κατὰ τὸ ἔτος 1943 εἰς 197. Εἰς τὰς ἐστίας καὶ τὰ συσσίτια τοῦ Ὄργανισμοῦ ἐσώθησαν ἑκατοντάδες, ἴσως χιλιάδες, παιδιῶν ἀπὸ τὸν βέβαιον ἐκ πείνης θάνατον.

Πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἐθελοντῶν αὐτῶν ὁ Ε.Ο.Χ.Α. ὠργάνωσεν 20 δῖωρα μαθήματα.

Μεταξὺ ἄλλων ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ὄλην αὐτὴν κίνησιν ὁ τότε Ἀρχιμανδρίτης Ἱερώνυμος Κοτσώνης, νῦν δὲ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Ἐκτὸς τῆς προσπαθείας αὐτῆς, εἶναι γνωστὰ αἱ ἐξορμήσεις κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη διὰ τὸ «Θέμα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ» καὶ τὸν «Ἐρανον διὰ τὸ ξανακτίσιμο τῶν κατεστραμμένων Ἐκκλησιῶν», αἱ ὁποῖαι ἐκινήτοποίησαν χιλιάδας ἐθελοντῶν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἤρχισαν διάφοροι προσπάθειαι πρὸς στρατολόγησιν καὶ συστηματικώτεραν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐθελοντικοῦ στοιχείου εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία κατέχει πρωτοπόρον θέσιν.

Μέλη τοῦ Ε.Ο.Χ.Α. ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς προνοίας τῶν συνεργαζομένων χριστιανικῶν σωματείων (ὁ Ἀπόστολος Παῦλος), τὰ ὁποῖα κατέβαλον καὶ τὴν πρώτην προσπάθειαν διὰ μίαν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐθελοντῶν τῆς προνοίας.

Συνέχεια τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἶναι σήμερον τὸ προνοιακὸν ἔργον τοῦ ὑφισταμένου ὁμωνύμου Σωματείου, καθὼς καὶ τὸ προνοιακὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀσκοῦν οἱ ἀνάλογοι κύκλοι μετὰ τῶν ὁποίων συνεργάζεται ἡ Ἀδελφότης Θεολόγων (ὁ Σωτήρ).

Ὁ τρόπος ἐργασίας ἀμφοτέρων αὐτῶν τῶν προσπαθειῶν εἶναι ὁ αὐτός. Εἰς τὸ Κέντρον λειτουργεῖ ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος εἰς «Κύκλος Προνοίας», εἰς τὸν ὁποῖον φοιτοῦν αἱ ὑπεύθυνα τῶν ἐπὶ μέρους προνοιακῶν κύκλων. Τοιοῦτοι κύκλοι ὑφίστανται εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν προαστείων. Εἰς τὸν κύκλον αὐτὸν τῶν ὑπευθύνων ἀνταπτύσσονται ἀνάλογα πρὸς τὴν προνοιακὴν ἐργασίαν τῶν ἐν λόγῳ ὁργανώσεων θέματα, δίδονται αἱ σχετικαὶ ὁδηγίαι καὶ λύονται τυχὸν ὑπάρχουσαι ἀπορίαι. Τὰ μέλη τῶν ἐν λόγῳ κύκλων λαμβάνουν καὶ ἐν γραπτῶν θέμα, τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνουν νὰ ἀναπτύξουν εἰς τοὺς ἐπὶ μέρους κύκλους τῶν διαφόρων συνοικιῶν.

ὑπὸ τῶν ἰδίων παραγόντων διοργανοῦνται κατὰ καιροὺς καὶ ὀρισμέναι γενικώτερας σημασίας ἐκπαιδευτικαὶ ἐκδηλώσεις. Καρπὸς τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν πρὸς ἐκπαίδευσιν κυρίως ἐθελοντριῶν εἶναι καὶ αἱ ἐκδόσεις: «Ὁδηγὸς Ἐπισκεπτρίας», «Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀγάπης» καὶ «Μεῖζον δὲ τούτων ἡ ἀγάπη».

Βεβαίως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀμιλήσωμεν δι' ἕλας τὰς προνοιακάς προσπάθειάς τῆς Πατρίδος μας καὶ νὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὰ ἰδρύματα ἐκεῖνα καὶ τὰς ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦν διὰ τὸ ἔργον των ἐθελοντάς.

Προτοῦ ὅμως ἔλθωμεν εἰς τὸ θέμα τῆς δραστηριότητος τοῦ ἐθελοντικοῦ στοιχείου εἰς καθαρῶς ἐκκλησιαστικά ἐνοριακά πλαίσια, ὀφείλομεν νὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὰς ὀργανώσεις ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν στρατολόγησιν, ἐκπαίδευσιν καὶ δραστηριοποίησιν ἐθελοντῶν κοινωνικῆς Προνοίας.

Αἱ ὀργανώσεις αὗται εἶναι κυρίως δύο: Ὁ «Ὀμίλος Ἐθελοντῶν» καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς».

α) Οἱ ἐθελονταὶ τοῦ Ὀμίλου Ἐθελοντῶν.

Ὁ Ὀμίλος ἐθελοντῶν ἰδρύθη ὑπὸ τῆς Βασιλείσσης τὸ ἔτος 1953 κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἐθελοντικῆς ὀργανώσεως τῶν Νέων τῶν Η.Π.Α.

Ὡς σκοπὸς ἐτέθη ἡ στρατολόγησις ἐθελοντῶν, ἡ ἀνάλογος ἐκπαίδευσις αὐτῶν καὶ ἡ χρησιμοποίησις των εἰς τὰ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα τῆς Χώρας (Τὰ δέκα χρόνια τοῦ ὀμίλου ἐθελοντῶν 1953 - 1963, Ἐθ. ἤν. α. 1963, σελ. 6).

Εἰς τὸ καταστατικὸν τοῦ ὀμίλου ἀναφέρεται σχετικῶς: Σκοπὸς τοῦ Σωματείου εἶναι ἡ διαπαιδαγώγησις καὶ ὁ ἐθισμὸς τῶν μελῶν αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ προσφέρουν ἀνιδιοτελεῶς καὶ ἀποδοτικῶς τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὸ Κοινωνικὸν σύνολον ἰδίως δὲ εἰς τὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς προνοίας καὶ ἀγωγῆς ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν τῶν ἐννοιῶν (ἄρθρον 3).

Εἰς τὴν σχετικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐθελοντῶν ὁ Ὀμίλος ἀντλεῖ τὰς ἀρχάς του ἀπὸ τὰς ἐπιστήμας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται μὲ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ ἱκανοὺς τοὺς ἐθελοντάς νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν βασικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει ὀμιλίαν διὰ τὸ βρέφος, διὰ τὸ παιδί, διὰ τοὺς ἐνήλικας διὰ τοὺς γέροντας. Τὰς μεθόδους τῆς κοιν. προνοίας καὶ ἄλλα σχετικὰ μαθήματα. Ἀκολουθοῦν ἐπισκέψεις εἰς ἰδρύματα καὶ πρακτικαὶ ἀσκήσεις.

Τὸ σωματεῖον ἔχει ὡς μέλη μόνον γυναῖκας μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ δοκίμου, τοῦ ἐνεργοῦ καὶ τοῦ ἐπιτίμου μέλους. Τὰ μέλη τοῦ ὀμίλου μετὰ τὴν σχετικὴν προπαιδείαν δύνανται νὰ προσφέρουν τὰς

« Ε Ο Ρ Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ν »

Εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικoὺς Ἡμεροδείκτας, τοίχου καὶ ἐπιτραπεζίους, εἰς ἐκάστην ἡμερομηνίαν τοῦ ἔτους ἀναγράφεται, λόγῳ στενότητος τοῦ χώρου, εἰς μίαν ἢ δύο σειρὰς ἢ ἀγομένη ἑορτὴ ἢ καὶ τὸ ὄνομα ἑνὸς μόνου ἁγίου. Ἡ αὐτὴ γραμμὴ ἀκολουθεῖται καὶ εἰς τὰ ἡμερολόγια τσέπης, καὶ μόνον εἰς τὸ « Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον », ἐκτενεστέρον πῶς δημοσιεύεται ἡ ἑορτὴ καὶ ἡ μνήμη τῶν ἁγίων ἐκεῖνων, οἵτινες ἔχουσιν ἄμεσον σχέσιν μὲ τὰς Τοπικὰς διατάξεις τῆς ἡμέρας ἢ καὶ τὴν τοπικὴν ἀγιολογίαν. Ἄλλ' οἱ τύποι οὗτοι τοῦ Ἡμερολογίου χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ πρέπει νὰ εἶναι συνοπτικοί.

Εἰς τὰς Λειτουργικὰς « Φυλλάδας » καὶ τὸ Μικρὸν Ἐυχολόγιον, ἐν Ἐπιμέτρῳ, καταχωρίζεται τὸ « Μηρολόγιον τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, ἵνα ὀδηγῆται ὁ Ἱερεὺς ποίου ἁγίου ὄνομα πρέπει νὰ μνημονεύσῃ εἰς τὴν ἱερὰν Πρόθεσιν, τὰς Ἀπολύσεις καὶ εἰς τὰς Περιστατικὰς Ἀκολουθίας ». Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἠδυνήθη, ἵνα συμπεριλάβῃ ὄλους τοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν « ἑορταζομένους » ἁγίους. Ἡ ἔλλειψις αὕτη ἀπέσπασε τὴν προσοχὴν ἡμῶν καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἠσυχολήθημεν διὰ νὰ δώσωμεν σήμερον εἰς τὸ τίμιον Πρεσβυτέριον τὸ « Ἐορτολόγιον » εἰς τὴν πλατυτέραν μορφήν του.

Ἐν τῇ ἀγίᾳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ, ὡς γνωστόν, τὰς ἑορτάς, ὡς ἐκ τοῦ ἑορταζομένου προσώπου, τὰς διακρίνομεν: α'. Εἰς Δεσποτικάς, πρὸς δοξολογίαν τοῦ Δεσπότη καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συσταθεῖσας εἰς ἀνάμνησιν τῶν σπουδαιότερων συμβεβηκότων, ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν σωτήριον ἐνανθρώπησιν

ὑπηρεσίας των εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς ὁργανώσεως, ὅπως τῆς Β. προνοίας, τῆς ΧΕΝ κ.ἄ. ἢ ἑνὸς ἰδρύματος, ὅπως τὸ Νοσοκομεῖον τῶν Παίδων, τὸ Κέντρον Βρεφῶν (« ἢ Μητέρα »), ἢ καὶ εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ὀμίλου, δηλαδὴ τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν αὐτοῦ. Τοιαῦται ἐπιτροπαὶ εἶναι ἡ Ἐπιτροπὴ προσανατολισμοῦ καὶ ἐκπαιδεύσεως, Ἐπιτροπὴ Γωνιάς τοῦ Παπποῦ καὶ τῆς Γιαγιᾶς, Ἐπιτροπὴ Λέσχης, Ἐπιτροπὴ τῆς « Γωνιάς τοῦ παιδιοῦ » καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ χειροτεχνίας.

Ὁ ὀμιλος ἔχει παραρτήματα εἰς Θεσσαλονίκην, Λάρισα, Πάτρας καὶ Κομοτηνὴν. Ἡ συνολικὴ δύναμις τοῦ ὀμίλου ἀνήρχετο πρὸ τινων ἐτῶν εἰς 511 μέλη (Ἐκθεσις πεπραγμένων 1968-1969, Ἀθῆναι 1969).

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΑΝΤ. ΛΑΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὰς θεοφανίας. β'. Εἰς Θεομητορικὰς, τὰς συσταθείσας πρὸς τιμὴν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὡς διακονισάσης εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας. γ'. Εἰς ἑορτὰς Ἀγίων, πρὸς τιμὴν καὶ μνήμην γενικῶς ἐκείνων, οἵτινες εὐηρέστησαν τὸν Θεὸν διὰ τῶν ἔργων, τοῦ βίου καὶ τῆς τελευτῆς αὐτῶν. Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν ἔχομεν καὶ Πρωσοπικὰς ἑορτὰς, ἀφιερωμένας εἰς εὐσεβεῖς Ἐπισκόπους καὶ Βασιλεῖς, Τοπικὰς, ἀναφερομένας εἰς ἐγκαίρια ναῶν καὶ πόλεων καὶ Περιστατικὰς τοιαύτας.

Ἀκόμη τὰς ἐν γένει ἑορτὰς τὰς διαιροῦμεν εἰς: Κινητὰς (διότι κατ' ἔτος ἀλλάσσουν μηνολογίαν, ὄχι ὅμως καὶ ἡμέραν) ἀκίνητους (διότι ἑορτάζονται ἐν ὠρισμένῃ μηνολογίᾳ, ἀλλ' ἐν οἰαδήποτε ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος), ἐτησίᾳς (διότι ἅπασαι ἑορτάζονται ἅπαξ ἐντὸς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους) καὶ ἐβδομαδιαίας (διότι ὠρισμένη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος ἔχει ἀφιερωθῆ εἰς μίαν ἐκ τῶν ομάδων τῶν Ἀγίων).

Ἐτι δὲ τὰς ἑορτὰς τὰς κατατάσσομεν: Α'. Εἰς ἐπισήμοιους καὶ μεγάλας ἢ πρώτης τάξεως, «πανδήμονες» καλουμένας, αἵτινες διακρίνονται τῶν ἄλλων ἐκ τῶν προεορτίων καὶ μεθεορτίων ἡμερῶν καὶ ἐκ τῆς ἁσματικῆς (πλήρους) αὐτῶν ἀκολουθίας. Β'. Εἰς β' τάξεως, ἢ «ἐλαφράς», ἢ «ἑορτὰς τῶν Λειτουργῶν».

Ἐκ τῆς τάξεως ταύτης ὁ εὐσεβὴς λαός, ὁ θεματοφύλαξ οὗτος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν καὶ ἱερᾶς Παραδόσεως, μετέταξεν εἰς ἑορτὰς «μεγάλας» τὰς ἑορτὰς πλείστων ἁγίων. Οὕτω, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐπλουτίσθη τὸ Ἑοροτολόγιον μὲ νέας γενικὰς ἢ καὶ τοπικὰς ἑορτὰς.

Εἰς τὸ Μέγα Ὁρολόγιον, ἐκδόσεως Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου, εὐρίσκειται ἐν σημειώσει ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ἀκινήτων ἑορτῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ. Τέσσαρες διαφορετικοὶ τύποι τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ (†), οἵτινες τίθενται πρὸ ἐκάστης ἡμερομηνίας, ἐπεξηγοῦν τὴν κατάταξιν τῶν ἑορτῶν εἰς μίαν ἐκ τῶν ἄνωτέρω «τάξεων». Ἄλλ' ἢ κατάταξις αὕτη συνδέεται μὲ τὰς Τυπικὰς διατάξεις καὶ ἀφορᾷ τὸν Ἱερέα. Ἄλλως τε ὁ εὐλαβὴς χριστιανικὸς λαός, ὅταν βλέπῃ, ἔστω καὶ εἰς τοὺς ἡμεροδείκτας, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ (†) πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου, ἀντιλαμβάνεται ὅτι πρόκειται περὶ «μεγάλης» ἢ «βαριάς» — ὡς τὴν ἀποκαλεῖ — ἑορτῆς.

Εἷς τινὰς ἐκ τῶν Νήσων τῆς Ἑλλάδος σώζονται μέχρι τῆς σήμερον 365 ναοὶ ἀφιερωμένοι εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν καθ' ἡμέραν ἁγίων. Ἡ περιπτώσις αὕτη ἀποτελεῖ ἐξαιρεσιν, ἀνεπανάληπτον,

ἡ δὲ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία δὲν ἠθέλησε νὰ «ὑπερφορτώσῃ» τὸ Μηρολόγιον μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν ὡς «ἐπισήμων» τῶν ἑορτῶν, ἵνα μὴ ἀποσπᾷ τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τῆς ἐργασίας των. Ἀφῆκεν ὁμως εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλευθέραν κατάταξιν τῶν ἑορτῶν τῶν ἁγίων.

Οὕτω διὰ νὰ ἑορτασθῇ ἐπὶ τὸ θρησκευτικώτερον καὶ δημοφιλέστερον πανηγυρισθῇ ἢ μνήμη οἰουδήποτε ἁγίου, μὴ ἀποτελοῦντος ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ ἐξαιρέσειν ἢ καὶ μὴ ἀναγραφομένου ἐν αὐτῷ, παρέχεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἐλευθερία εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν χρήσεως ἰδιαίτερας πλήρους ἀκολουθίας.

Γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι «οἱ Ἅγιοι τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἐορτάζεται εἶναι ἐν μικρὸν τμήμα ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν Ἅγίων, τὸ ὁποῖον μένει ἄγνωστον» καὶ ὅτι οὗτοι περιῆλθον ἡμῖν ἀπὸ τὸ μόνον περιοσθὲν καὶ νῦν ἀξιοσέβαστον Ἑορτολόγιον τῆς Κων/πόλεως, διότι αἱ κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίαι διὰ τῆς περιπετείας αὐτῶν ἀπώλεσαν τὸν ἴδιον αὐτῶν Κώδικα καὶ τὰ Δίπτυχα καὶ τὰς περιγραμνάς αὐτῶν. Ἐξ αὐτῆς τῆς πηγῆς (τοῦ Ἑορτολογίου ΚΠόλεως) ἠντλησαν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς καὶ διεμόρφωσαν κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνας τὰ μέχρις ἡμῶν ἔντυπα Ἑορτολόγια καὶ «Μηρολόγια τοῦ ὄλου ἑναντοῦ», ἐν οἷς περιέχονται: αἱ Δεσποτοθεομητορικαὶ ἑορταὶ καὶ οἱ «ἐπισημότεροι» ἐκ τῶν ἁγίων τῆς ἡμέρας, ἐνῶ: μακρὸς εἶναι ὁ κατάλογος τῶν Ἅγίων, οὔτινες ἀεμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἢ ὁ βίος αὐτῶν ὑπῆρξε κατὰ πάντα ἅγιος καὶ αἱ ὑπηρεσίαι αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐντελῶς ἐξαιρέτοι». Εἰς 12.000.000 ἀνέρχονται οἱ περιλαμβανόμενοι εἰς τὰ παρ' ἡμῖν ἐν κυκλοφορίᾳ ἢ ὑπὸ ἐκδοσιν Ἑορτολόγια ἀπὸ τῶν ἀκάκων Νηπίων καὶ εἰδικώτερον ἀπὸ τοῦ «ἀρχιμάρτυρος» «Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν» (Α' Τιμ. 6, 13) καὶ ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τοῦ πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου μέχρι Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τῶν νεομαρτύρων Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (1838) καὶ Γεωργίου Κρητός, τοῦ Διβόλη (1867), οὔτινες ἐμαρτύρησαν ἢ ὁμολόγησαν τὸν Χριστὸν καὶ γενικῶς ὅσοι ὁσίως καὶ θεοφιλῶς ἐβίωσαν ἐν γῇ μέχρι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου, ἐπισκόπου Πενταπόλεως, τοῦ ἐν Αἰγίνῃ (1920). Ἐδῶ βλέπομεν ὅτι ὁ Θεός, διὰ τῆς Ἐκκλησίας, «ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ» ἀναδεικνύει ἁγίους. Καὶ «τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ» καὶ σήμερον καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καλεῖ τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἁγιασμόν.

Τὴν τακτικὴν τῆς ἐπιλογῆς τῶν δημοσιευομένων μεγάλων εορτῶν καὶ ἁγίων παρατηροῦμεν καὶ εἰς ὅλα τὰ Λειτουργικὰ βιβλία τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Τὰ 12 Μηναιᾶ, τὰ ὅποια περιέχουν τὰς ἀκολουθίας τῶν ἀκινήτων εορτῶν τῶν καθ' ἡμέραν ἁγίων, ὡς γνωστόν, εἰσηλθον εἰς τοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς ἐκ τῶν Μονῶν. Ἐκτὸς τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν εορτῶν καὶ τινων ἀμεγάλων ἁγίων, ὑμνοῦνται, κυρίως, οἱ ἐν ἀσκήσει λάμπαντες, οἱ δὲ λοιποὶ Μάρτυρες ἢ Ὅσιοι μνημονεύονται εἰς τὸ Συναξάριον. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ Συναξάριον δὲν ἠδυνήθη νὰ συμπεριλάβῃ πάντας τοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀθλήσαντας ἐν μαρτυρίῳ ἢ ἀσκήσει, οἵτινες ἀποτελοῦσιν ἤδη τὴν θριαμβεύουσαν Ἐκκλησίαν. Εἰς τὰς ἐκάστοτε ἀνατυπώσεις τῶν Μηναιῶν, κατὰ τὰς τελευταίας ἑκατονταετίας ἐκ λόγων παραδόσεως, ἐτηρεῖτο μετὰ πάσης ὀρθοσκηντικῆς εὐλαβείας ἢ ἀρχικῆ γοραμμῆ. Μόνον ἢ Ἀποστολικὴ Διακονία, ὡς ἐπίσημος ἐκκλησιαστικὸς ὀργανισμὸς, κατὰ τὴν ἀνατύπωσιν τῶν Λειτουργικῶν βιβλίων, καὶ δὴ ὀλοκλήρου τῆς σειρᾶς τῶν Μηναιῶν, ἀπέτέλεσεν ἐξαιρέσιν, ὅτε ἀπὸ τοῦ ἔτους 1958, μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως, προέβη εἰς τινὰς προσθήκας. Προσέθεσε, δηλαδή, εἰς τὸ Συναξάριον τοὺς «Νεομάρτυρας» καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις ἀνακηρυχθέντας, δι' ὀσιότητα βίον, Ἁγίους, ἐν Ἐπιμέτρῳ δὲ πλήρεις ἁσματικὰς ἀκολουθίας τῶν ἁγίων Σπυριδῶνος, Μοδέστον, Διονυσίου τοῦ ἐν Ζακύνθῳ, Γρηγορίου ἐθνομάρτυρος τοῦ Ε' καὶ ἀποστόλου Παύλου, εἰς τὰ ἀντίστοιχα Μηναιᾶ. Δὲν ἀπεμακρύνθη οὐδὲν προσέθεσε ἢ ἀφῆρεσε. Μόνον εἰς τὸ Μέγα Ὁρολόγιον μετέφερε τὴν μνήμην ἁγίων, μὴ περιλαμβανομένων ἐν τοῖς προγενεστέροις ἐντύποις, ὡς ἐπίσης, καὶ «ἕτερα Ἀπολυτίκια καὶ Κοντάκια καὶ Μεγαλυνάρια» εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν καθ' ἡμέραν ἁγίων.

Πλεῖστοι ὅσοι ἐκ τῶν ἀναδειχθέντων Ἁγίων ὄχι μόνον κατὰ τὴν παλαιοχριστιανικὴν καὶ βυζαντινὴν περίοδον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους παραμένουσιν εἰσέτι ἀμνημόνευτοι. Ἐτι δὲ καὶ οἱ τῆς νήσου Κύπρου ἅγιοι καὶ οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἢ ἄλλαχοῦ, οἵτινες ἠγωνίσαντο τὸν «ἀγῶνα τὸν καλὸν» καὶ ἐλάμπουναν τὴν Ἐκκλησίαν.

Τοὺς μετὰ τὴν Ἄλωσιν ἀνακηρυχθέντας ἁγίους ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Μάρτυρας καὶ Ὀσίους ὑμνησαν μὲν αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι, ἐνθα ἠθλήσαν ἐν τῇ πίστει ἢ ἐλάμπαν ἐν τῇ ἀσκήσει καὶ τύποις ἐξέδωκαν πλήρεις Ἀκολουθίας, ἀδεται ὁμως δὲν ἔχουσιν εἰσέτι ἐνσωματωθῆ εἰς τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεγνωρισμένα λειτουργικὰ βιβλία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΙΚΗ ΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ *

Υλικὸν πρὸς χρῆσιν.

Α'. Χωρία ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

1. Πᾶσα ἡ γῆ τὴν ἀλήθειαν καλεῖ καὶ ὁ οὐρανὸς αὐτὴν εὐλογεῖ καὶ πάντα τὰ ἔργα σείεται καὶ τρέμει καὶ οὐκ ἔστι μετ' αὐτῆς ἄδικον οὐδὲν (Α' Ἐσδρ. δ', 36).
2. Ἡ ἀλήθεια μένει καὶ ἰσχύει εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ζῆ καὶ κρατεῖ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος (Α' Ἐσδρ. δ', 38).
3. Μεγάλη ἡ ἀλήθεια καὶ ὑπερισχύει (Α' Ἐσδρ. δ' 41).
4. Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν (Ἰωάν. δ', 24).
5. Γνώσσετε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς (Ἰωάν. η', 32).
6. Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ (Ἰωάν. ιδ', 6).
7. Ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν (Ἰωάν. ιστ', 13).
8. Ἀγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ὁ λόγος ὁ σὸς ἀληθείᾳ ἔστι (Ἰωάν. ιζ', 17).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 365 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

Ὅλους αὐτοὺς τοὺς καθ' ἡμέραν ἑορταζομένους (φίλους τοῦ Θεοῦ), τοὺς Δικαίους, Προφήτας, Ἀποστόλους, Μάρτυρας, Ὁμολογητάς, Ποιμένας, Διδασκάλους, Ὅσιους ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας ὁμοῦ, ὅσοι ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ νῦν ἐτελειώθησαν ἐν εὐσεβείᾳ καὶ διὰ τῶν καλῶν ἔργων ἐδόξασαν τὸν Θεόν) καὶ τῶν ὁποίων γνωρίζομεν τὰ ὀνόματα καὶ τὴν δρᾶσιν — καὶ δὲν εἶναι ὀλίγοι! — μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἡμετέρων δυνάμεων, ἐκ Μαρτυρολογίων καὶ Συναξαρίων μεταφέρομεν ἐνταῦθα καὶ συντάσσομεν «Τὸ Ἑορτολόγιον».

Ἡ ἐργασία ἡμῶν αὕτη θὰ παρουσιάσῃ ἀρκετὰ κενά, διότι δὲν ἔχει τὸν χαρακτήρα Ἀγιολογικῆς ἢ ἄλλης παραπλησίας μελέτης. Ἀφορμὴν δίδομεν τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένοις.

(Συνεχίζεται)

Οικονόμος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

9. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; Ἄπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Σὺ λέγεις ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ. Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. Λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Τί ἐστὶν ἀλήθεια; Καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ (Ἰωάν. ιη', 37-38).

10. Οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας (Β' Κορ. ιγ' 8).

11. Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ (Ἐφεσ. δ', 25).

12. Τὸ Πνεῦμά ἐστὶ τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ Πνεῦμά ἐστὶν ἡ ἀλήθεια (Α' Ἰωάν. ε', 6).

13. Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης καὶ ἐλπίσατε ἐπὶ Κύριον (Ψαλμ. δ', 6).

14. Ἀγαλλιᾶσθε, δίκαιοι, ἐν Κυρίῳ (Ψαλμ. λβ', 1).

15. Τάδε λέγει Κύριος· φυλάσσεσθε κρίσιν καὶ ποιήσατε δικαιοσύνην (Ἦσ. νστ', 1).

16. Ἐγὼ γὰρ εἰμι Κύριος ὁ ἀγαπῶν δικαιοσύνην καὶ μισῶν ἀρπάγματα ἐξ ἀδικίας (Ἦσ. ζξ', 8).

17. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται (Ματθ. ε', 6).

18. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ (Ματθ. στ', 33).

19. Οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστὶν (Πράξ. ι', 35).

20. Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλληνι· δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται (Ρωμ. α', 16-17).

21. Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων (Ρωμ. α', 18).

22. Μὴ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ Θεῷ (Ρωμ. στ' 13).

23. Σὺ δέ, ὃ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ... δίωκε δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραότητα (Α' Τιμ. στ', 11).

Η ΣΚΕΠΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ*

«Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριήλ
τῇ Κεχαριτωμένῃ».

*«Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριήλ τῇ Κεχαριτωμένῃ
σήμερον.*

*Χαίρε ἀνύμφευτε Κόρη καὶ ἀπειρόγαμε...
nōn εὐαγγελίζομαί σοι τὴν χαρὰν καὶ μενεῖς
ἄφθορος
καὶ τέξῃ τὸν Κύριον Ἄχραντε».*

Καὶ κατὰ τὸν ἕκτο μῆνα ἦρθε ὁ Ἀρχάγγελος
Γαβριήλ σταλμένος ἀπὸ τὸ Θεοῦ στὴν πόλι
τῆς Γαλιλαίας, πού ὀνομαζόταν Ναζαρέτ, πρὸς παρθένον,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 371 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

24. Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἵχνεσιν αὐτοῦ... ὅς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν (Α' Πέτρο. β', 21 καὶ 24).

25. Νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ (τὸ κακόν), ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία (Ρωμ. ζ', 17).

26. Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦ μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου (Ρωμ. ζ', 22-23).

27. Ἐδιδάχθητε ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ὑμῶν καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας (Ἐφεσ. δ', 22-24).

28. Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε (Α' Κορ. ιστ', 13).

29. Εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων (Α' Τιμ. ε', 8).

30. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως (Α' Τιμ. στ', 12).

(Συνεχίζεται)

ΑΡΙΣΤ. Χ. ΖΑΓΚΑΣ

πού ήταν μνηστευμένη με άντρα όνομαζόμενο 'Ιωσήφ από τόν οίκο του Δαβίδ. Το όνομα τής παρθένου ήταν Μαρία. Καί όταν παρουσιάστηκε μπροστά της ό 'Αρχάγγελος τής φώναζε:

«Χαίρε κεχαριτωμένη. 'Ο Κύριος μετά σου.
Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν».

Καί ή Μαρία, μόλις εἶδε τόν 'Αρχάγγελο ταραχτήκε με τὰ λόγια του καί σκεπτόταν τί νά σημαίνει ό χαιρετισμός αυτός. 'Αλλά τότε εκείνος συνέχισε:

«Μη φοβοῦ Μαριάμ. Εὔρες γάρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. Καί ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ 'Ιησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον 'Ιακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος».

Καί εἶπε ή Μαρία πρὸς τόν ἄγγελο:
«Πῶς θὰ γίνῃ αὐτό, ἀφοῦ δὲν ἔχω άντρα;»
Καί ὁ ἄγγελος ἀποκρίθηκε:

«Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ».

*

«Σήμερον ἅπασα κτίσις ἀγάλλεται» ψάλλει ὁ ύμνωδὸς τῆς 'Εκκλησίας «ὅτι τὸ χαῖρέ σοι φωνεῖ 'Αρχάγγελος». 'Ο προαιώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ κατέρχεται πάνω στή γῆ γιά νά σώσῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων σύμφωνα με τίς προφητεῖες πού προμηνούσαν τὸ θέλημά Του καί σύμφωνα με τὴν ἀπέραντη ἀγάπη Του νά δοθῇ λύσι στὸ ἀδιέξοδο τοῦ κόσμου.

'Η 'Εκκλησία μας ζωντανεῖει κάθε χρόνο τοῦτο τὸ Μυστήριο τοῦ Εὐαγγελισμοῦ με τοὺς ωραιότερους ὕμνους τῆς. Γιортάζει πανηγυρικά τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας.

Αἰῶνες τώρα ἀκούγεται ή χαρμόσυνη φωνή τῆς σωτηρίας πού ἄρχισε με κεῖνο τὸ τρυφερὸ κι' ἐλπιδοφόρο σπαρτάρισμα τῆς καρδιάς τῆς Θεοτόκου, γιά νά φτάσῃ καί νά δλοκληρωθῇ πάνω στὸ Γολγοθᾶ. Καμμιὰ χαρά, καμμιὰ

ἐλπίδα, καμμιά ἀγάπη δὲ μποροῦν νὰ μετρηθοῦν μὲ τὴν ἀπροσμέτρητη αὐτὴ ἐξαγγελία τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, ὅτι ἦρθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου νὰ γεννηθῇ ἀπὸ μιὰ ἀγνή Παρθένο ὁ Κύριος τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ὕμνωδὸς διαλαλεῖ:

«Εὐαγγελίζου Γῆ χαρὰν μεγάλην.
Aίνεῖτε οὐρανοὶ Θεοῦ τὴν δόξαν».

Τοῦτο ὅμως τὸ ὑπέρτατο Μυστήριον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ποῦ ἐλευθέρωσε τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀπὸ αἰώνων βαρεῖα θλίψι καὶ ἀσκήνωτο πόνου, ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλο ἔθνος οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνας τὸ βιώνουν καὶ τὸ ἐκφράζουν περισσότερο.

Τὸ γεγονός τοῦτο τὸ μεγάλο καὶ τὸ παράδοξο, ἰδιαιτέρα οἱ νέοι Ἕλληνας, τὸ συνύφαναν ἄρρηκτα μὲ τὴν πορεία καὶ αὐτὴ τὴν ὑπαρξί τῆς ζωῆς τους! Γιατὶ στάθηκε ἡ ἀφετηρία, τὸ στήριγμα καὶ ἡ εὐλογημένη ὑπόσχεσι καὶ γιὰ τὴν ἐθνική τους ἐλευθερία.

Οἱ αἰῶνες ποῦ πέρασαν συνειδητοποίησαν στὶς καρδιές τῶν πανελλήνων ὀρθοδόξων τὶς δύο αὐτὲς ἔννοιαι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος, μὲ τὸν πιὸ ἀκατανίκητο τρόπο. Ἀπὸ τῆ μέρα ποῦ ἀκούστηκε ἐκεῖ στὴν ἡσυχή Ναζαρέτ τό:

«Χαῖρε Κεχαριτωμένη ὁ Κύριος μετὰ Σοῦ», ὅλοι μας κατευθύνουμε εὐλαβικά τὴ σκέψι καὶ τὴν καρδιά μας πρὸς τὸν ἄρρηκτο αὐτὸ δεσμὸ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, ποῦ ἐκφράζονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν Ἑλλάδα.

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως τῶν γνωστοποιοῦν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἶρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαρατήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

† ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΕΙΜΝΗΣΤΟΝ ΤΡΙΚΚΗΣ ΚΥΡΟΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ

Κατὰ τὸ τελεσθὲν Μνημόσουνον ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τριετίας ἀπὸ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀοιδίου κυροῦ Διο ν υ σ ί ο υ , ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπακτίας κ. Δ α μ α σ κ η ν ὸς ἀναφερθεὶς εἰς τὴν προσωπικότητα αὐτοῦ μεταξὺ ἄλλων εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ φυσιογνωμία του ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας τῆς συγχρόνου Ἱεραρχίας. Ὁ θάνατός του ἀφῆκε κενὰ ποικίλα. Ἦτο μία ἀγιωτάτη μορφή. Ἦτο βαθύτατα ταπεινόφρων καὶ ἐζήτηε πάντοτε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἦτο ἄνθρωπος τῆς ἀγάπης. Ἦγάπα τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνθρωπον. Εἰς τὴν Μητρόπολιν του βλέπει κανεὶς ἐκδηλα τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας. Εἰς τὸ γῆρας προσέφερε περικράτησιν, εἰς τὰ ὄρφανὰ προστασίαν. Ἀνεστήλωσε καὶ τὸ μοναχικὸν ἰδεῶδες τῶν Μετεώρων, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αἱ Μοναί.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Διονυσίου ἦτο ἀγάπη πού δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὸν ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων. Ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ δοξασθῇ ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία. Οὐδέποτε ἐκαυχῆθη. Ἔσωσε τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ παρὰ τὰς φοβερὰς ἀντιδράσεις τὴν ὠδήγησεν εἰς ὕψη πνευματικώτερα. Ἦτο εὐστροφον πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος πολλῆς καλωσύνης.

Ὁ Θεὸς ἠθέλησεν ἄλλως. Τὸν ἐπεσκέφθη ἡ νόσος καὶ τὸν ἐβασάνισε. «Τὰ ἔχω τακτοποιήσει ὅλα, περιμένω νὰ μὲ πάρῃ ὁ Κύριος», ἔλεγεν. «Ἐλθέ, Κύριε Ἰησοῦ», ἐπανελάμβανε. Καὶ τὸν ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς πλησίον Του. Τώρα δὲν ἔχει ἀνάγκην τῶν ἰδικῶν μας προσευχῶν. Διότι αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων «ἐν χειρὶ Θεοῦ». Νὰ προσευχώμεθα νὰ μᾶς εὐλογῇ ἐκεῖνος, διὰ νὰ ἐπιτελέσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ καθῆκόν μας. Νὰ συνεχίσωμεν τὰ ἔργα του καὶ νὰ τὸν μιμηθοῦμε».

Τὸ μνημόσουνον ἐτελέσθη τὴν 4ην Ἰανουαρίου εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγ. Νικολάου, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μη-

τροπολίτου Ναυπακτίας κ. Δαμασκηνοῦ. Εἰς τὸ συλλεΐτουργον ἔλαβον μέρος οἱ Σεβ. Μητροπολίται Δημητριάδος κ. Ἡλίας, Ἐδέσσης κ. Καλλίνικος, Θεσσαλιώτιδος κ. Κωνσταντῖνος, Ἀττικῆς κ. Νικόδημος, Λαρίσσης κ. Θεολόγος καὶ Τρίκκης κ. Σεραφεῖμ. Εἰς τὸ Μνημόσυνον ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κερκύρας κ. Πολύκαρπος, ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἐτέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Βυτουμᾶ, ἔνθα ἔχει ἐνταφιασθῆ ὁ ἐκλιπών. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπακτίας κ. Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος ἀνεφέρθη καὶ εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀειμνήστου.

Μηνιαῖα Συνάξεις.

Τὴν 15ην Ἰανουαρίου καὶ τοῦ Φεβρουαρίου εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἀγ. Κων/νου ἐγένοντο αἱ μηνιαῖα Συνάξεις τῶν Αἰδεσ. Ἐφημερίων μας.

Εἰς τὴν Σύναξιν τοῦ Ἰανουαρίου καὶ μετὰ τὴν μελέτην τοῦ Ἀγιογραφικοῦ ἀναγνώσματος (Κολασ. γ', 1-3), καθ' ἣν ὁ Σεβασμιώτατος ἀνεφέρθη εἰς τὰς προϋποθέσεις τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἐξεφράσθησαν αἱ θερμαὶ εὐχαριστίαι τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἀπερχομένους τῆς Ὑπηρεσίας λόγῳ ὀρίου ἡλικίας Ἱερεῖς, διὰ τὴν μετὰ ζήλου καὶ φόβου Θεοῦ πολυετῆ διακονίαν των εἰς τὸ Ἱερὸν Θυσιαστήριον καὶ εἰς τὰ ἐν γένει Ἐνοριακά των καθήκοντα. Τοὺς ἐδόθη δὲ ὡς συμβολικὸν καὶ εὐχαριστήριον δῶρον ἀνὰ μία Ἀγία Γραφή. Εἰς τὰς εὐχὰς τοῦ Σεβασμιωτάτου διὰ τὸν «ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῶν», ἀπήντησαν οἱ δύο πρῶτοι ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἐν συνεχείᾳ ἀπερχομένων τῆς Ὑπηρεσίας Ἐφημερίων. α) Ἱερεὺς Χρῖστος Χήρας (Βαλτινοῦ, ὑπηρετήσας ἐπὶ 42 ἔτη), Ἱερεὺς Ἀπόστολος Δήμου (Πολυθέας — ἐπὶ 45 ἔτη), Ἱερεὺς Χαρίλαος Κυρῖκος (Γλύνους — ἐπὶ 41 ἔτη), Ἱερεὺς Θωμᾶς Τσακαγιάννης (Κορυδαλλοῦ — 36 ἔτη), Ἱερεὺς Βάϊος Ἀναγνώστου (Ζηλευτῆς — ἐπὶ 37 ἔτη) καὶ Ἱερεὺς Γεώργιος Τατσιόπουλος (Ράξης — ἐπὶ 34 ἔτη).

(Ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς Ἱ. Μ. Τρίκκης, Νο 135).

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ

Παῦλος, ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, εὐρισκόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ διαλεγόμενος μετὰ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν καὶ περὶ τῆς Ἀναστάσεως ὁμιλῶν, ἔγινε πρόξενος ἐντόνου συζητήσεως καὶ περιεργείας, ὥστε νὰ χαρακτηρισθῇ «ξένων δαιμονίων καταγγελεύς εἶναι», ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο εἰς αὐτούς. Περιέργως καὶ πρωτοφανῆς ἡ ὑπὸ τοῦ Παύλου λαλουμένη «καινὴ διδαχὴ». Διότι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐξαιρέσει ἴσως ὀλίγων φιλοσόφων καὶ ποιητῶν, οὐδὲν ἐγνώριζον περὶ Ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, ὥστε νὰ χαρακτηρισθῇ «ξένων δαιμονίων καταγγελεύς». Ὡστόσο ὅμως, ὅταν ἀέπιλαβόμενοι τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἀρείον Πάγον ἤγαγον λέγοντες δυνάμεθα γινῶναι τίς ἡ καινὴ αὐτῆ ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχὴ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος «ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου» εὐηγγελίσατο εἰς αὐτούς τὸ μήνυμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν Ἀναστάσεως «διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἧ ἔμελλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὄρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν». Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέστησαν ἀκούσαντες τὸ πρωτάκουστον αὐτὸ μήνυμα.

Ὅμως, ἐκ θείας ἐλλάμψεως κινούμενοι, παρ' ὅλον ὅτι ἀμέσως ὅλοι δὲν ἐπίστευσαν, ἠθέλησαν νὰ ξανακούσουν, ν' ἀναψηλαφήσουν τὰ ὅσα ἤκουσαν. Νὰ τὰ συζητήσουν καὶ πάλιν: «ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν οἱ μὲν ἐγχεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· ἀκούσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου».

Τὸ αἰώνιον πρόβλημα καὶ ἀγωνιῶδες ἐρώτημα τοῦ ἀνθρώπου. Ποῖος ὁ λόγος τῆς γεννήσεώς του, τῆς υπάρξεώς του· ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας του. Τί ἀκολουθεῖ μετὰ θάνατον; Συνεχίζεται ἡ ζωὴ ἢ ὁ τάφος εἶναι τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου; Τί ἀπογίνονται τὰ νεκρὰ σώματα· ἀποσυντίθενται καὶ γίνονται χῶμα κατὰ τὸ «χοῦς εἶ καὶ εἰς χοῦν ἀπελεύσει». Καὶ ἡ ψυχὴ; Ποία ἡ μετὰ θά-

νατον θέσις τῆς ψυχῆς καὶ ποῦ εὐρίσκεται αὕτη; Ὑπάρχει μετὰ θάνατον ἀνταπόδοσις τοῦ καλοῦ καὶ τιμωρία τοῦ κακοῦ;

Πολλὰ καὶ διάφορα ἀγωνιώδη ἐρωτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος, ἀνίκανος νὰ εὔρη λύσιν, δημιουργεῖ διαφόρους εἰκασίας καὶ δοξασίας καὶ λαϊκὰς προλήψεις. Οἱ ἰδρυταὶ θρησκείων, οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιηταί, κατὰ διαφόρους τρόπους, ἀναλόγως μὲ τὴν νοοτροπίαν καὶ ψυχροσύνθεσιν των ἐπειράθησαν νὰ δώσουν κάποιαν λύσιν, ἢ ὁποῖα ἐν πολλοῖς ἱκανοποιεῖ τὴν ἐπιθυμίαν των. Τὴν ἐπιθυμίαν, τοὺς πόθους τῆς ἐπιγείου ζωῆς των, ὡς ἡ Μωαμεθανικὴ θρησκεία, μὲ τὰ οὐρὶ τοῦ Παραδείσου καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν (τροφῶν κ.λπ.) Ταῦτα πάντα, περισσότερον σύγχυσιν φέρουν μὲ τὰς ἀντιφατικὰς καὶ ἐν μέρει παιδαριώδεις δοξασίας, αἱ ὁποῖαι συνεπληρώθησαν καὶ ἐπηυξήθησαν μὲ ὅσα ἡ ποίησις καὶ ἡ λαϊκὴ φαντασία προσέθεσεν. "Ὅλα αὐτὰ ἐσκοτίσαν ἔτι τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ὕψος τῆς θεϊκῆς διδαχῆς καὶ ἐσκοτισμένος, ἐπίστευεν ἢ δὲν ἐπίστευεν, εἰς ὅ,τι ἤκουε καὶ ἐδιδάσκετο.

Εἰς τὸν κυκεῶνα αὐτόν, ὡς ἀκτὶς φωτὸς φαίνουσα ἡλίου φαεινότερον, οἱ Προφῆται τοῦ Ἰσραήλ, ὑπὸ τοῦ θείου Πνεύματος φωτισμένοι, εἰς πολλάς των προφητείας ἔθιξαν τὸ θέμα αὐτό, τὸ δυσεπίλητον. Εἰδικώτερον, εἰς τὴν περίπτωσιν, τὴν ὁποίαν πραγματευόμεθα, ὁ Προφητὰνᾶξ Δαβίδ, εἰς τοὺς ψαλμούς του μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν.

Οἱ ψαλμοὶ οὗτοι, οἱ ὁποῖοι ἐγράφησαν διὰ νὰ ἄδωνται εἰς διαφόρους ἐπικαίρους περιστάσεις τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, λύουν πολλὰ ἀγωνιώδη τοῦ ἀνθρώπου ἐρωτήματα. Εἶναι ὅμως γραμμένοι κατὰ τὸν ἰδιάζοντα εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ φιλοσόφους τρόπον. Δὲν ὁμιλοῦν εὐθέως περὶ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ ἀλληγορικῶς. Τοῦτο δέ, παρατηρούμενον συχνάκις, διὰ τὸν φόβον διαμαρτυρίας ἐκ μέρους ἀντιδραστικῶν καὶ ἀντιφρονούντων. Διὰ νὰ γίνωσι κτῆμα μόνον εἰς τοὺς μεμνημένους ἀλλὰ καί, προσφερόμενα ὑπὸ τύπον παραβολῆς γίνονται περισσότερον εὐληπτα καὶ ἐκ τῆς παραβολῆς ὁ ἐχέφρων, ὁ μύστης, ὁ ἱκανὸς δύναται νὰ ἐξαγάγῃ τὸ συμπέρασμα, τὸ ἐποικοδομητικόν. Καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς

ἐν παραβολαῖς ἐδίδαξε καὶ εἰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν, τὴν ἐρμηνείαν μὴ δυνηθέντες οἱ μαθηταὶ τοῦ νὰ ἐνοήσωσιν, ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ τὴν ἐξήγησιν (Πρβλ. καὶ τό: «μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ» καὶ ἀναλόγους λόγους τοῦ Κυρίου).

Εἰς τοὺς ψαλμοὺς λοιπὸν εὐρίσκει ὁ Χριστιανὸς ἀπαντήσεις εἰς διάφορα ἀπασχολοῦντα αὐτὸν ἐρωτήματα καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν διὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Ἀποσπάσματα αὐτῶν, τὰ ὅποια οἱ Ἰσραηλιῖται, παρ' ὅλον ὅτι τὰ ἤκουον ἐν ταῖς συναγωγαῖς των, ἀδυνατοῦσαν νὰ ἐνοήσουν, εὐρίσκει ὁ σημερινὸς χριστιανὸς εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ταῦτα, ὡς προφητικὰ λόγια, ἔρχονται ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ ἐπιβεβαιώσουν, ὅσα μεταγενεστέρως συνέβησαν καὶ τὰ ὅποια προερρήθησαν.

Ἀνατρέχοντες εἰς τοὺς ψαλμοὺς, οἱ ὅποιοι εἶναι μία λυρική συλλογὴ ὕμνων, εὐρίσκομεν προφητικὰς προρρήσεις, δεδομένας μὲ ποιητικὴν διάθεσιν καὶ ἀπλότητα περὶ τοῦ Μεσσίου Χριστοῦ. Ὁ Β΄ Ψαλμὸς εἶναι προφητικὸς τῆς Μεσσιανικότητος τοῦ Χριστοῦ, ὁμιλῶν διὰ τὴν ἔλευσιν Αὐτοῦ, τὴν ἐπὶ γῆς ζωὴν του καὶ τὸν σταυρικὸν θάνατόν του. Διὰ τὸ μῆνυμα τῆς Ἀναστάσεως, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τύπον καὶ ὑπόδειγμα μᾶς ἔδωσεν ὁ Κύριος διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, ὡς ἄριστα ὁ ὕμνωδὸς τῆς Ἐκκλησίας μας ψάλλει: «Τὴν κοινὴν Ἀνάστασιν πρὸ τοῦ Σοῦ πάθους πιστούμενος, ἐκ νεκρῶν ἠγειρας τὸν Λάζαρον, Χριστέ ὁ Θεός». Ἀλλά, ἐν συνεχείᾳ, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ βεβαίωσις τῆς κοινῆς Ἀναστάσεως. Μᾶς διαβεβαιοῖ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος διὰ τῶν ἐξῆς: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται». Καὶ ἔρχεται ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος νὰ ἀναφωνήσῃ πλήρης πίστεως καὶ βεβαιότητος: «Εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὴ ἡ πίστις ἡμῶν».

Τούτου τοῦ μηνύματος προάγγελος εἶναι ὁ Προφητὰνὰξ Δαβὶδ, ὁ ὁποῖος εἰς τοὺς Ψαλμοὺς τὸ διαβεβαιοῖ, τὸ προκαταγγέλλει καὶ ἀποσπάσματα τῶν ὁποίων θὰ προσπαθήσωμεν, εἰς τὸ ἐξῆς, νὰ παρουσιάσωμεν, μὲ τὰς ἐπὶ τούτων ἐρμηνείας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, εἰς τὸν Κατηχητικὸν του λόγον, ὁ ὁποῖος ἀναγινώσεται εἰς τὸν ὄρθρον καὶ τὴν Λειτουργίαν τῆς Κυ-

ριακῆς τοῦ Πάσχα, μᾶς δίδει ζωντανὴν εἰκόνα τοῦ μυστηρίου τῆς εἰς Ἄδου Καθόδου τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ ἐξαναστάσεως καὶ σωτηρίας τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, μετὰ ἀκόλουθα: «Μηδεὶς ὀδυρέσθω πταίσματα, συγγνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε. Μηδεὶς φοβείσθω θάνατον· ἠλευθέρωσε γὰρ ἡμᾶς ὁ τοῦ Σωτῆρος θάνατος. Ἔσβησεν αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενος. Ἐσκόλευσε τὸν Ἄδην ὁ κατελθὼν εἰς τὸν Ἄδην· Ἐπικράνην αὐτὸν γευσάμενον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ τοῦτο προλαβὼν Ἡσαίας ἐβόησεν· «Ὁ Ἄδης, φησὶν, ἐπικράνηθι συναντήσας σοὶ κάτω. Ἐπικράνηθι καὶ γὰρ κατηργήθη...».

Κατηργήθη ὁ θάνατος διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ τὸ γένος τῶν βροτῶν ἠλευθέρωται καὶ ἐσώθη ἐκ τῆς προπατορικῆς ἀμαρτίας, ὡς λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, εἰς τὴν Β' ὁμιλίαν του εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα: «Τοῦ γὰρ ἀμώμου θύματος ὑπὲρ ἡμῶν πάσχοντος ὁ ἐκ τῶν πρωτοπλάστων λύεται θάνατος καὶ σώζεται ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος, ἐν ἡμῖν πᾶσιν ὢν τῇ ἀναστάσει τοῦ Κυρίου ζωογονούμενος». Οὕτω δὲ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως ἀρχίζει νέα φάσις τῆς πορείας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὡς γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς Κορινθίους (Α', ιε', 20). «Νυνὶ δέ, Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο». Ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος μᾶς διεβεβαίωσε καὶ μετὰ τοὺς λόγους του περὶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς νέας ζωῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους: «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή...».

Τοῦ σωτηριώδους μηνύματος τῆς διὰ τῆς Ἀναστάσεως σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εὐρίσκομεν εἰς τὴν Γένεσιν Θ' 5) ἀμυδρὰν εἰκόνα, «σκιώδη» μὲν, ὅπως τὴν χαρακτηρίζουν οἱ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας μας, ὥστόσο ὅμως σημαντικὴν, ἀξιοπρόσεκτον καὶ προδηλοῦσαν τὸ τῆς Ἀναστάσεως μήνυμα.

Εἰς τὴν σχετικὴν περικοπὴν διαβάζομεν τὰ ἀκόλουθα: «Καὶ γὰρ τὸ ὑμέτερον αἷμα τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θηρίων ἐκζητήσω αὐτό». Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς (περὶ ἀναστάσεως κεφ. ρδ') δίδει τὴν ἐξῆς ἐρμηνείαν: «Πῶς ἐκζητήσει τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θηρίων ἢ ὅτι ἀναστήσει τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀποθνησκόντων· οὐ γὰρ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

264. Κατὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ λειψάνου ἐκ τοῦ ναοῦ εἰς τὸν τάφον τί πρέπει νὰ ψάλλεται, τὸ τρισάγιον ἢ τὸ «Θρηνηῶ καὶ ὁδύρομα...»; (Ἐρώτησις Πανοσ. Ἀρχιμ. Π.).

Καθ' ὅλα τὰ χειρόγραφα (βλέπε Διονυσίου 450, Σινᾶ 981, 985, 989 κ.ἀ.) καὶ τὰ ἔντυπα Εὐχολόγια, κατὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ νεκροῦ ἐκ τοῦ ναοῦ εἰς τὸν τάφον προβλέπεται ἡ ψαλμοδία τοῦ «Ἅγιος ὁ Θεός...» «ἀργῶς» ἢ «ἡσύχως». Σὲ μερικὰ χειρόγραφα

ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀποθανεῖται τὰ θηρία». Συνεχίζων ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς παίρνει μίαν ἄλλην περικοπήν, ἐκ τῆς Ἐξόδου αὐτὴν τὴν φορὰν (γ' 6), εἶναι οἱ λόγοι, ποὺ εἶπεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆν καιομένην βάρτον: «Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς τοῦ Πατρὸς σου, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ», τὴν ὁποίαν συσχετίζει μὲ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου (Ματθ. κβ', 32). «Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ρηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λέγοντος: Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ· οὐκ ἔστι ὁ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων». Καὶ ἐπάγεται ὁ Δαμασκηνός: «οὐκ ἔστιν ὁ Θεός, νεκρῶν Θεός, τῶν ἀποθανόντων καὶ οὐκ ἔτι ἐσομένων· ἀλλὰ ζώντων, ὧν αἱ ψυχαὶ μὲν ἐν χειρὶ αὐτοῦ ζῶσι, τὰ δὲ σώματα πάλιν δι' ἀναστάσεως ζήσεται».

Διὰ δὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς τοῦ τελευταίου στίχου ποὺ λέγει: «οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων», ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας γράφει τὰ ἐξῆς: «Ἀναστήσονται δὲ καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, ἀλλ' οὐκ ἔσονται ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῷ τάγματι τῶν Δικαίων· εἰ γὰρ καὶ εἶεν τινὲς τῶν ἡμαρτηκόντων ἐλέους ἄξιοι, ἀλλ' οὐκ ἂν τοῖς τῶν ἁγίων ἐναριθμηθεῖεν χοροῖς».

(Συνεχίζεται)

AN. N. ΝΟΜΙΚΟΣ

προσδιορίζεται ὅτι τὸ τρισάγιο ψάλλεται ἐκ τρίτου ἢ ὅτι ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὰ συνήθη «Παναγία Τριάς...» κ.λπ. Στὸν κώδικα Σινᾶ 988 στὸ ἐκ τρίτου ψαλλόμενον «ἡσύχως» τρισάγιον προστίθεται τὸ τροπάριο «Ἀνάπαυσον Σωτὴρ ἡμῶν. Δόξα, τὸ αὐτό. Καὶ νῦν, Ὁ ἐκ Παρθένου ἀνατείλας». Ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης μαρτυρεῖ ὅτι ἐψάλλετο τὸ τρισάγιον «εἰς τὴν τῆς Τριάδος δοξολογίαν, τοῦ μόνου Θεοῦ ἡμῶν» (Διάλογος..., κεφ. 368), ποῦ καὶ ἀνωτέρω θεολογεῖ ὅτι ψάλλεται «ὅτι καὶ τῆς Τριάδος οἱ τελευτῶντες δοῦλοι καὶ ταύτην ἐκήρυξαν καὶ ἐν αὐτῇ τετελειούνται καὶ ἐν αὐτῇ πορεύονται καὶ σὺν ἀγγέλοις ταχθήσονται τοῖς τὸν τρισάγιον ὕμνον ἀπαύστως ἄδουσι» (Διάλογος..., κεφ. 363). Ἀκόμη καὶ ἡ κατὰ μίμησιν τῆς ἐκφορᾶς τῶν κεκοιμημένων γινομένη λιτάνευσις τοῦ ἐπιταφίου, κατὰ τὸ τέλος τοῦ ὄρθρου τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, διὰ νὰ ἀποτεθῆ —(ταφῆ)— στὴν ἀγία τράπεζα γίνεται ψαλλομένου τοῦ τρισαγίου.

Καθ' ὅσον γνωρίζω, ἡ ψαλμωδία τοῦ ἰδιομέλου τοῦ πλ. δ' ἤχου «Θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι...» εἰσήχθη κατὰ πρῶτον στὰ Τυπικὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ πρωτοψάλτου Κωνσταντίνου (βλ. ἐκδοσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει 1874, σελ. 276) καὶ Γ. Βιολάκη (ἐκδ. Μ. Σαλιβέρου, ἐν Ἀθήναις 1921, σελ. 439), προφανῶς γιὰ λόγους ποικιλίας, γιὰ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνεται δηλαδὴ πρὸ καὶ μετὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθία ἡ ψαλμωδία τοῦ ἰδίου ὕμνου, τοῦ τρισαγίου. Ἴσως ὑφίστατο κάπου καὶ ἀπὸ τοπικὴ παράδοσι ἴσως ἔγινε καὶ κατὰ μίμησιν τοῦ ἐξοδιαστικοῦ τῶν μοναχῶν, κατὰ τὸ ὁποῖο στὸ ἀντίστοιχο σημεῖο ψάλλονται τὰ νεκρώσιμα ἰδιόμελα τῶν ὀκτῶ ἤχων τοῦ Δαμασκηνοῦ, τὰ ὁποῖα ὅμως, σημειωτέον, δὲν ψάλλονται καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς. Τὸ «Θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι...» ἐπελέγη ἴσως γιὰ τὴν φράσι του «καὶ ἶδω ἐν τοῖς τάφοις κειμένην...», ποῦ τὸ ἔκαμε πιὸ ταιριαστὸ γιὰ τὴν περίστασι ἀπὸ τὰ ἄλλα. Ἀπὸ τὰ Τυπικὰ περιελήφθη στὰ νεώτερα Εὐχολόγια. Ἡ παλαιότερα πρᾶξις φυσικὰ εἶναι ἡ μόνη ἱστορικῶς δικαιωμένη.

265. Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ μέχρι τῆς ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα ποῖον δοξαστικὸν ψάλλεται κατὰ τὸν ἀσπασμὸν καὶ τὴν μεταφορὰν τοῦ λειψάνου εἰς τὸν

τάφον, τὸ «Ἀναστάσεως ἡμέρα...» ἢ τὸ «Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν» καὶ «Θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι...» ἀντιστοιχῶς; Τὸ πρῶτον δὲν προσιδιάζει μόνον εἰς τὴν διακαινήσιμον ἐβδομάδα; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Εὐσ. Θεριακῆ καὶ Γ. Ξανθιώτου).

Κατὰ τὸ Τυπικόν μετὰ τὴν διακαινήσιμο ἐβδομάδα καθ' ὅλην τὴν περίοδον τοῦ Πάσχα ψάλλεται ἡ συνήθης νεκρώσιμος ἀκολουθία «ὡς προδιετυπώθη», δηλαδή μετὰ τὸ «Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν...» κατὰ τὸν ἀσπασμὸν καὶ τὸ «Θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι...» ἀπὸ τοῦ ναοῦ μέχρι τοῦ τάφου. Ἡ μόνη διαφορὰ πρὸς τὴν νεκρώσιμο ἀκολουθίαν ἐκτὸς τῆς περιόδου τοῦ Πάσχα εἶναι ὅτι καθ' ὁδὸν ἀπὸ τοῦ οἴκου μέχρι τοῦ ναοῦ ψάλλεται ἀντὶ τοῦ τρισαγίου τὸ «Χριστὸς ἀνέστη...» καὶ μετὰ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεός...» ψάλλεται, ὡς συνήθως, τρίς τὸ «Χριστὸς ἀνέστη...» (Τυπικόν, Γ. Βιολάκη, ἔκδ. Μ. Σαλιβέρου, ἐν Ἀθήναις 1921, σελ. 439). Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς προβλέπει καὶ τὸ Τυπικόν τοῦ Κωνσταντινου (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1874, σελ. 274). Τὸ ἐπιμελεῖα τοῦ πρωτοπρ. Ν. Παπαδοπούλου ἐκδοθὲν Μέγα Εὐχολόγιον (ἔκδ. Μ. Σαλιβέρου, Ἀθήναι, σελ. 467α, ὑποσ. 1) συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἀνωτέρω τυπικὴν διάταξιν. Καὶ τὸ Ἀγιασματάριον ἐκδόσεως Ρώμης (τεῦχος β', 1955, σελ. 55) ἔχει τὴν ἴδιαν διάταξιν, μετὰ τὴν διαφορὰ ὅτι καθ' ὁδὸν μέχρι τοῦ τάφου ψάλλεται τὸ «Χριστὸς ἀνέστη...» ἀργῶς, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ τρισαγίου, καθὼς εἶδμε στὴν ἀπάντησιν στὴν προηγουμένη ἐρώτησιν.

Παλαιότερες διατάξεις δὲν γνωρίζω, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω μαρτυρίαν καὶ ἀπὸ ὅσα κατ' ἀναλογίαν μποροῦμε νὰ συναγάγωμε ἀπὸ τὴν λοιπὴν ἀκολουθίαν, πού τελοῦνται κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Πάσχα ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ καὶ ἐξῆς, μόνον τὸ τρισαγίον ἀντικαθίσταται μετὰ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη...» καὶ ὁ ἴδιος ὕμνος παρεμβάλλεται τρίς μετὰ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεός...». Κατὰ τὰ λοιπὰ οἱ ἀκολουθίαι δὲν ὑφίστανται ἀλλαγές. Ἡ διάταξις τῶν νεωτέρων Εὐχολογίων περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ «Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν...» καὶ τοῦ «Θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι...» διὰ τοῦ «Ἀναστάσεως ἡμέρα...» δὲν δικαιοῦται ἀπὸ τὰ πράγματα. ☩

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΣΑΜΟΥΗΛ

Μιά ἐπιγραμματικὴ συνόψιση τοῦ ἔργου τοῦ καλοῦ ποιμένου καὶ ἀξίου λειτουργοῦ μᾶς δίνουν τὰ λόγια ποὺ ἀπηύθυνε ὁ Προφήτης καὶ ἔσχατος τῶν Κριτῶν Σαμουὴλ στὸν λαὸ τοῦ Ἰσραήλ: «Καὶ ἐμοὶ μηδαμῶς τοῦ ἁμαρτεῖν τῷ Κυρίῳ ἀνιέναι τοῦ προσεύχεσθαι περὶ ὑμῶν καὶ δουλεύσω τῷ Κυρίῳ καὶ δείξω ὑμῖν τὴν ὁδὸν τὴν ἀγαθὴν καὶ τὴν εὐθειᾶν» (Α΄ Βασιλ. ιβ΄ 23).

Ὁ ἱερεὺς βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ στὸν λαό. Καὶ ἔχει διπλὴ ἀποστολή. Ἀφ' ἑνὸς νὰ προσεύχεται γιὰ τὸ ποίμνιο ἀδιάκοπα. Καὶ ἀφ' ἑτέρου, μὲ τὴν ὑποδειγματικὴ ζωὴ του, ζωὴ ἀληθινοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, νὰ δείχνη στὶς ψυχὰς τὸν ἀγαθὸ καὶ εὐθὺ δρόμο τὶς γνησίας θρησκευτικότητος, ποὺ ὀδηγεῖ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Μὲ ἔντονο τρόπο βλέπουμε νὰ ἀποκλείη ὁ δίκαιος Σαμουὴλ τὴν παραμέληση ἐκ μέρους του τοῦ πρώτου ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο καθήκοντα. Αὐτὸς εἶναι τὸ στόμα τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Θεό. Στόμα ποὺ ἐπικαλεῖται τὴ θεία ἐπιείκεια. Ποὺ μεσιτεύει ἰκετευτικά «ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων». Στόμα ποὺ ὁ Θεὸς τὸ ἀκούει καὶ εὐσπλαχνίζεται τὸν λαό.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θείας λατρείας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὶς προσευχὰς ποὺ κάνει κατὰ μόνους, ὁ καλὸς ποιμὴν δὲν μιᾶς στὸ Θεὸ γιὰ τὸν ἑαυτό του μονάχα, ἀλλὰ γιὰ ὅλο τὸ ποίμνιο. Τὰ λόγια του πηγάζουν ἀπὸ πατρικὴ στοργή, ἀπὸ ἐνδιαφέρον ὁλοκάρδιο γιὰ τὰ πνευματικά του τέκνα, ποὺ τὴν εὐθύνει τῆς σωτηρίας τους φέρει ὁ ἴδιος.

Τοὺς ἔχει δώσει ὅλη του τὴν καρδιά. Στὰ πρόβατα τῆς λογικῆς μάνδρας τοῦ Χριστοῦ ἔχει στραμμένη ὅλη του τὴ μέριμνα. Γι' αὐτὰ φροντίζει, γι' αὐτὰ ὑποφέρει κόπους καὶ περνᾶ θλίψεις. Δὲν ξεχωρίζει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸ σύνολό τους. Πραγματο-

ποιεῖ ἔτσι ἰδανικὰ καὶ πλήρως τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου γιὰ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον («τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν...»).

Ἄλλὰ — τὸ εἶπαμε ἤδη — δὲν ἀρκεῖ ἡ προσευχὴ γιὰ τὴ σωτηρία τους. Χρειάζεται καὶ τὸ ἐποικοδομητικὸ, ζωντανὸ παράδειγμα, ποὺ δείχνει καὶ καθιστᾷ ζηλευτὴ «τὴν ὁδὸν τὴν ἀγαθὴν καὶ τὴν εὐθειαν». Εἶχε δίκιο ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας λέγοντας ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι ἀντίτυπο τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο. Κάθε καλὸς ποιμὴν, ζώντας ὁ ἴδιος τὸ Εὐαγγέλιο, εἶναι σὰν νὰ ἐπαναλαμβάνη στοὺς ἀνθρώπους τὴν προτροπὴ τοῦ θεοῦ Παύλου: «Μιμηταὶ μου γίνεσθε καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ». Γίνετε μιμηταὶ μου, καθὼς καὶ ἐγὼ ἔγινα μιμητὴς τοῦ Κυρίου. Ἀκολουθεῖτε τὸ παράδειμά μου. Βαδίζετε στὸν δρόμο, ὅπου καὶ ἐγὼ βαδίζω. Ὅπως τὰ πρόβατα πηγαίνουν πίσω ἀπὸ τὸν βοσκό, ἔτσι καὶ σεῖς νὰ περπατῆτε πίσω ἀπὸ τὸ δικό μου παράδειγμα. Νὰ πορευέσθε στὴν ὁδὸ ποὺ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ἑκεῖνος εἶπε: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός».

Καταλαβαίνει ἔτσι κανεὶς πόσο βαρὺ φορτίο ἐπωμίζεται ὁ καλὸς ποιμὴν. Ὁφείλει, ὄχι μόνο νὰ δέεται γιὰ τὸ καλὸ τῶν τέκνων του, ἀλλὰ καὶ νὰ εἶναι ὑποδειγματικὸς τηρητὴς τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν. Νὰ ἔχη ζωὴ ἁγία, ποὺ νὰ ἐλκύη στὸν Χριστό, νὰ ὀδηγῇ στὸν Χριστό.

Ἄν λείπη αὐτὴ ἡ προϋπόθεση, ὅλα τὰ ἄλλα δὲν ὠφελοῦν. Οἱ προσευχῆς εἶναι κενὴ φλυαρία, ἄχρηστη βαττολογία. Τὰ κηρύγματα, ἐπίσης. Τὸ Εὐαγγέλιο, ἔτσι, στομώνεται. Δὲν βρίσκει ἀπήχηση, δὲν καρποφορεῖ. Ἄν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας πέτυχαν τόσα πολλά, αἰτία δὲν ἦταν ἀπλῶς ὁ θερμὸς καὶ ἐξαισιῶς λόγος τους, ἀλλὰ κυρίως ὁ χριστομίμητος βίος τους, τὸ φλογερὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς τους. Αὐτὸ θέρμαινε τὶς ψυχές. Αὐτὸ ἔκανε νὰ αἰχμαλωτίζεται κάθε καρδιά στὴ θεία σαγήνη καὶ ἀπὸ τὰ βαθιὰ νερά τῆς ἁμαρτίας νὰ ἀνεβαίνει στὸ νοητὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλίευμα πολύτιμο.

Γιὰ νὰ φωτίσης, πρέπει νὰ εἶσαι ὁ ἴδιος φῶς. Γιὰ νὰ ἀγιάσης, πρέπει νὰ εἶσαι ὁ ἴδιος ἅγιος. Γιὰ νὰ διδάξης, πρέπει νὰ εἶσαι «ὁ ποιήσας». «Δουλεύω τῷ Κυρίῳ καὶ δεῖξω ὑμῖν τὴν ὁδὸν τὴν

ἀγαθὴν καὶ τὴν εὐθεϊαν», εἶπε ὁ Σαμουήλ. Δὲν θὰ σᾶς τὴ δεῖξω μόνο ἀπλώνοντας τὸ χέρι, ἀλλὰ καὶ βαδίζοντάς τιν ὁ ἴδιος. Πῶς; Μὲ τὸ νὰ εἶμαι στὰ πράγματα δοῦλος τοῦ Κυρίου, ὑλοποιοῦς τῶν ἐντολῶν του.

Ὁνομάζει ὁ Χριστὸς «φῶς τοῦ κόσμου» τοὺς καλοὺς ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας του. Ἀλλά, συνάμα, τοὺς εἰδοποιεῖ ὅτι κυρίως ἀπὸ τὰ καλὰ τοὺς ἔργα θὰ ἀνανήψουν οἱ ἄνθρωποι καὶ θὰ δοξάσουν ἔτσι τὸν οὐράνιο Πατέρα τους.

Αὐτὴ τὴ συναίσθηση εἶχαν ὅλοι οἱ Ἅγιοι καὶ οἱ Δίκαιοι τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ βίος τους εἶναι τὸ κατ' ἔξοχὴν ποιμαντικὸ μάθημα, ποὺ ἄφησαν στὴν Ἐκκλησία.

Τίποτε δὲν εἶναι τόσο εὐγλωττο, καμμιά πειθῶ μεγαλύτερη, ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ βίου. Γι' αὐτὸ καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἀσκητὲς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τόνιζε ὅτι καὶ σιωπώντας ὁ καλὸς ποιμὴν διδάσκει.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων, ἡ καλουμένη Β' Ἐπιστολὴ Κλήμεντος Ρώμης πρὸς Κορινθίους.— **Ἐπίκαιρα.**— **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὰ κύρια γνωρίσματα τῆς προσωπικότητος τοῦ Μ. Ἀθανασίου. — **Μητρ. Φιλίππων Ἀλεξάνδρου**, Δ' Συνέδριον Ἱεροκηρύκων, Τρόποι ἀντιδράσεως τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας. — **Ἀρχ. Χριστοδ. Παρασκευαΐδου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ἀρχιμ. Θεοκλ. Φεφέ**, Εἰς μνήμην Ἱεροδ. Εὐσεβίου Κηπουργοῦ, Γυμνασιάρχου Καλαβρύτων — **Ἀρχιμ. Τιμοθ. Τριβιζᾶ**, «Γάμος, Ἐκκλησία καὶ διαζύγιον». — **Ι. Κ.**, Ἡ ποιμαντικὴ συνείδησις — **Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακὰ, Προσκλητήριον διακονίας. — **Οἰκ. Κ. Πλατανίτη**, «Βορτολόγιον». — **Ἀριστ. Ζάγκα**, Διαγραμματικὸ τοῦ κηρύγματος.— **Δημ. Φερούση**, Ἡ Σκέπη τοῦ κόσμου. — Διὰ τὸν ἀείμνηστον Τρίκκης κυρὸν **Διονύσιον**. — **Ἄνδρ. Νομικοῦ**, Τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως εἰς τοὺς Ψαλμοὺς. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Τὸ παράδειγμα τοῦ Σαμουήλ.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰαίου 1, Ἀθῆναι 140.